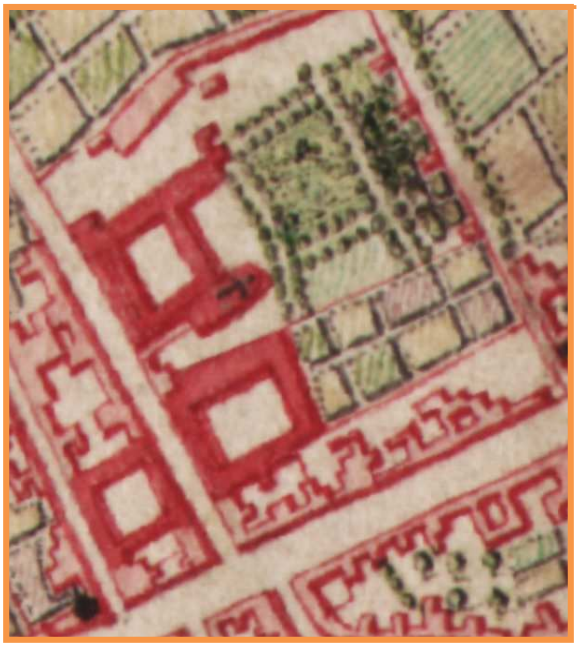
ARCHEOLOGIENOTA LEUVEN – SINT-MAARTENSTRAAT / J.P. MINCKELERSTRAAT / DIESTSESTRAAT

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN, G. VERBEELEN, E. DIRIX, A. SYS, E. AUDENAERT, K. BOUCKAERT & E. KEERSMAEKERS

MEI 2018

Titel
Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Leuven – Sint-Maartenstraat / J.P. Minckelerstraat. / Diestsestraat

Auteur(s)
Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix, Annelien Sys, Evelien Audenaert, Emma Keersmaekers & Kevin Bouckaert

Opdrachtgever
A.R.T. ARCHITECTEN
Diestsesteenweg 209B/1
3210 Linden

Projectnummer
2018D91

Plaats en datum
Kortenaken, 25 mei 2018

Reeks en nummer
ARCHEBO rapport 2018D91
ISSN 2034-5615

© 2018 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1 Inleiding 4

1.1 Algemeen 4

1.2 Beschrijving onderzoeksopdracht 4

1.3 Doelstellingen 7

1.4 Randvoorwaarden 7

1.5 Onderzoeksvragen 7

2 Huidige & toekomstige situatie 8

2.1 Huidige situatie 8

2.2 Toekomstige situatie 8

3 Bureauonderzoek 10

3.1 Landschappelijke & bodemkundige situering 10

3.2 Archeologische en erfgoedkundige data 14

3.3 Historiek en cartografische bronnen 17

3.4 Archeologische verwachting 36

4 Resultaten bureauonderzoek 38

4.1 Algemeen 38

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen 38

4.3 Samenvatting / assessment bureauonderzoek 39

4.4 Programma van maatregelen 41

5 Bibliografie 42

6 Figurenlijst 44

7 Plannenlijst 46

8 Bijlagen 47

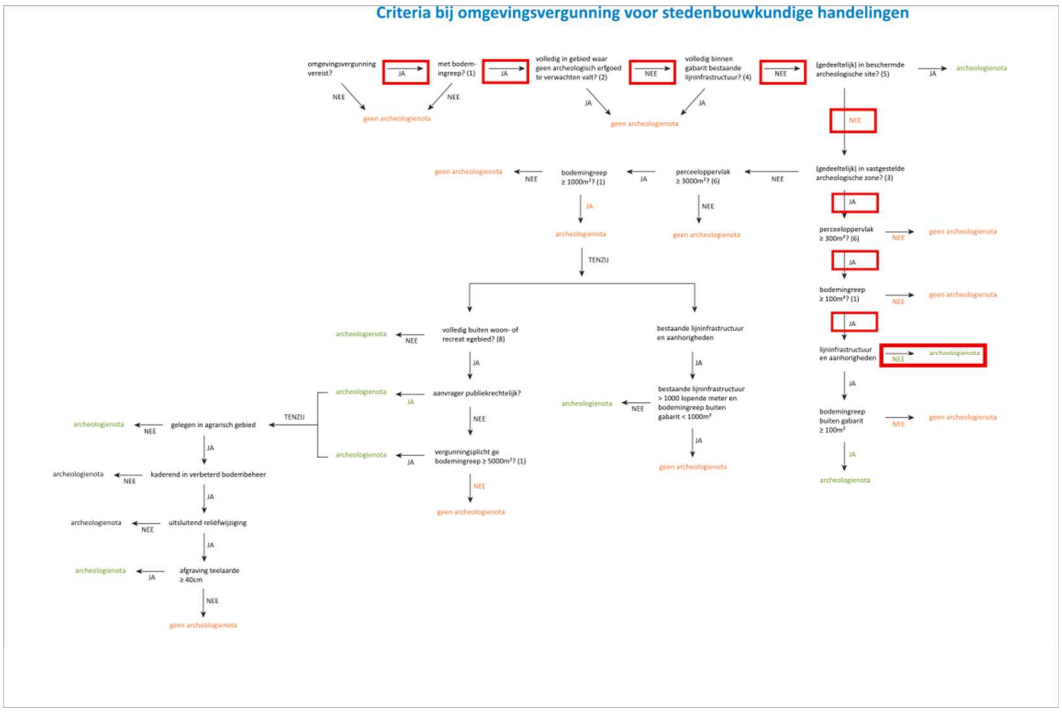
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een ***archeologische zone*** of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

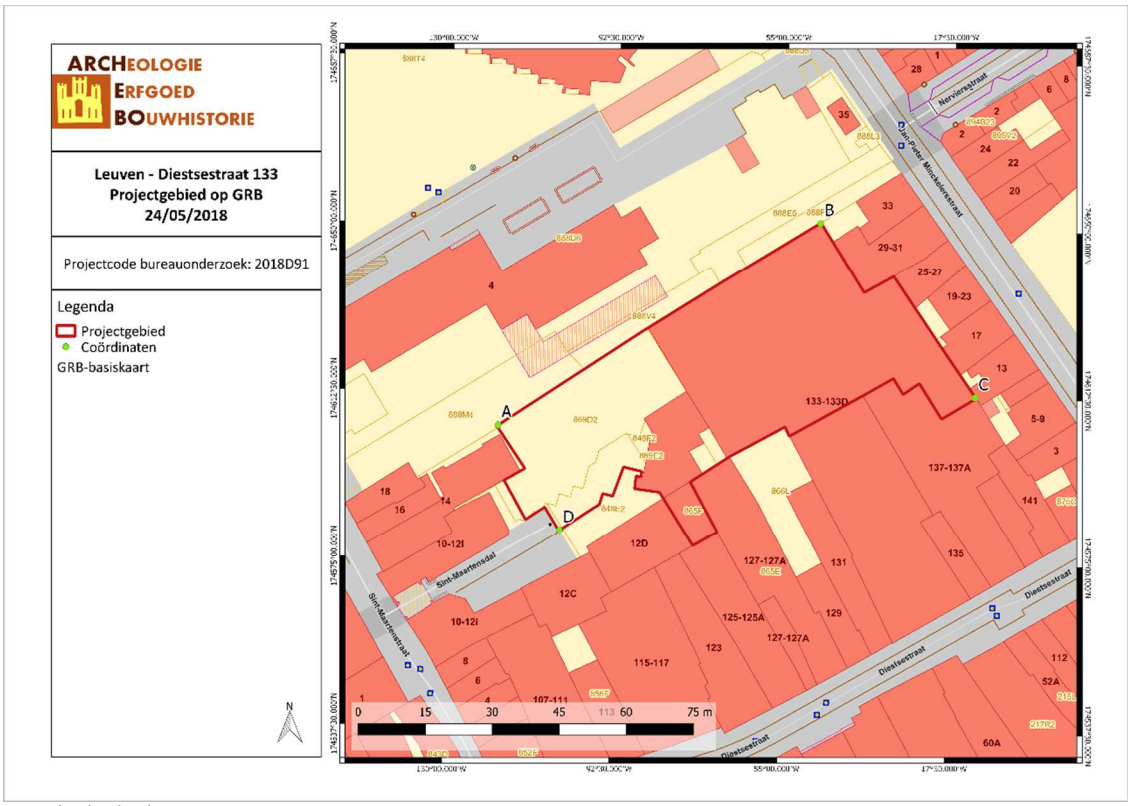
1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba in opdracht van A.R.T. ARCHITECTEN een archeologienota opgemaakt voor de bestaande hangar wordt gesloopt voor een nieuwe loods en de herinrichting van de bestaande parking.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in mei 2018 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever, A.R.T. ARCHITECTEN, was Gerd Collaer. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

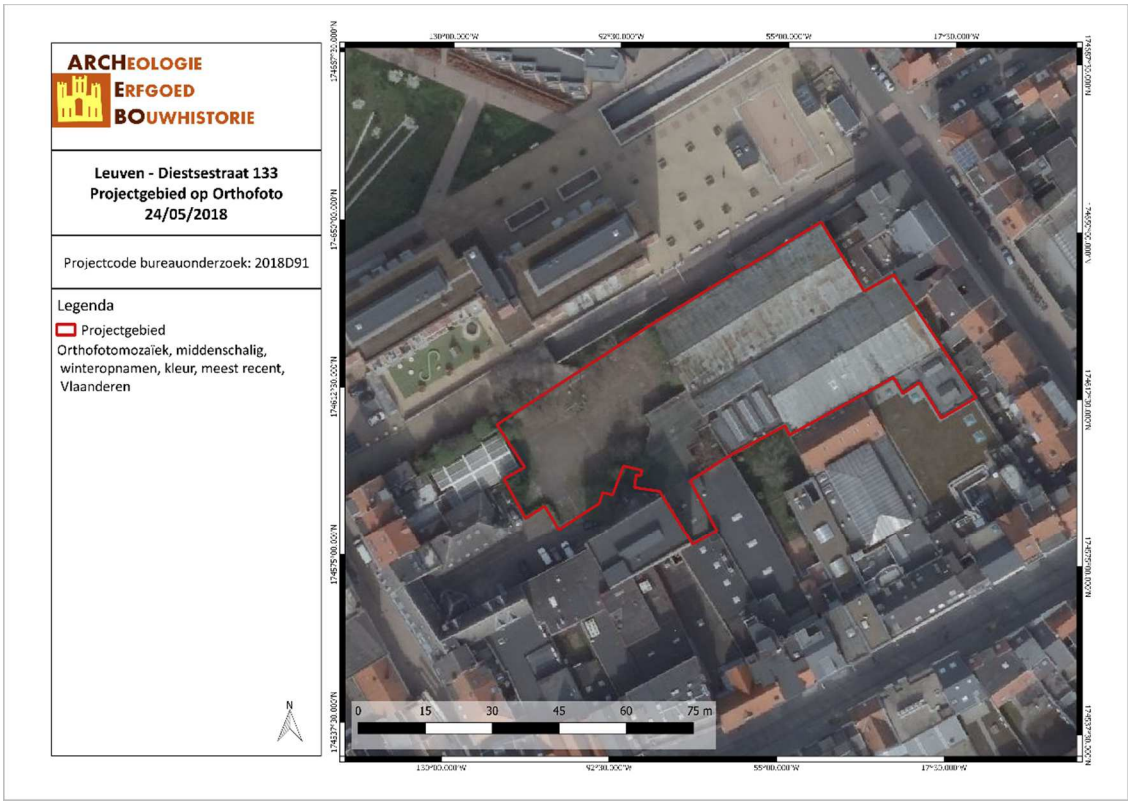
Administratieve fiche			
Naam site:	Leuven – Sint-Maartenstraat / J.P. Minckelerstraat / Diestsestraat		
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem		
Ligging:	Provincie Vlaams-Brabant, Leuven, Sint-Maartenstraat znr., J.P. Minckelerstraat znr., Diestsestraat 133 (achterbouw)		
Kadaster:	Afdeling 1, sectie A8, percelen 848e2, 869x, 848k, 848c2, 866l, 883k, 848a2, 848f2, 869d2, 869^{e}2, 881g, 865f, 884d, 879c, 865^{e} en 869y.		
Coördinaten:	A	X	173761.324
		Y	174604.902
	B	X	173832.801
		Y	174651.282
	C	X	173867.986
		Y	174612.775
	D	X	173775.472
		Y	174581.650
Opdrachtgever:	A.R.T. ARCHITECTEN Diestsesteenweg 209B/1 3210 Linden		
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenaken		
Projectcode bureauonderzoek:	2018D91		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Bewaarplaats archief:	A.R.T. ARCHITECTEN		
Grootte projectgebied:	Ca. 3 301 m²		
Uitvoeringsperiode:	mei 2018		
Reden van de ingreep	Sloop en bouw van een loods, de herinrichting van de bestaande parking en de renovatie van twee winkelpanden.		
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.		
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, historisch stadscentrum Leuven, Diestsestraat…		

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskaarten en luchtfoto's.

LEDI II/18/05/24/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018)

LEDI II/18/05/24/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de bestaande bebouwing in eerste instantie gesloopt moet worden vooraleer archeologisch onderzoek mogelijk is. De nutsleidingen zijn eveneens nog aanwezig en bevinden zich op een ongekende locatie en houdt hierdoor een veiligheidsrisico in. De sloop (werken aan de fundamenten, onder het maaiveld) van de aanwezige gebouwen mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog. De bestaande verharding moet eveneens eerst uitgebroken worden vooraleer archeologisch bodemonderzoek mogelijk is.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

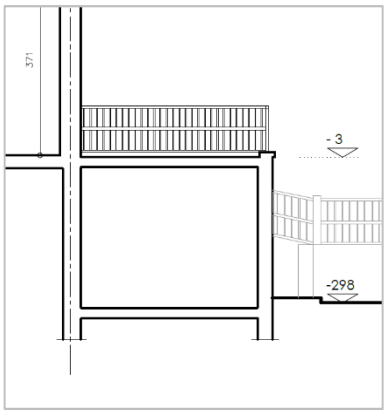
1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

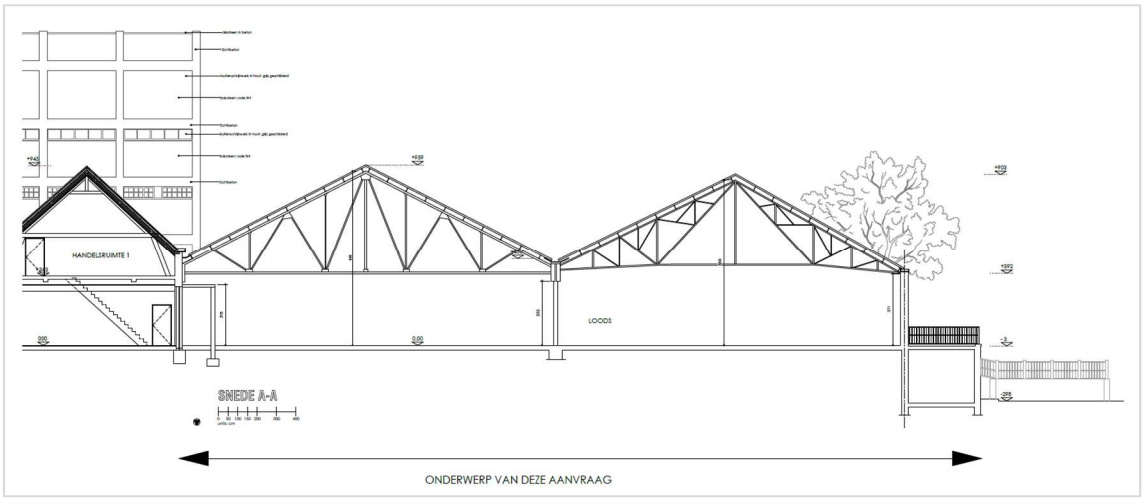
2.1 HUIDIGE SITUATIE

Momenteel bevindt zich een loods en een openbare parking op het projectgebied. De elementen maken deel uit van het 'Leuven Shopping Centre' aan de Diestsestraat.

De huidige loods (ca. 2 112m^2) heeft geen kelderverdieping. De huidige goederenlift heeft een diepte van ca. 298cm (ca. 330cm met fundamenten).

Figuur 4: Snede A-A van de bestaande toestand, detail lift (A.R.A. ARCHITECTEN, 2018)

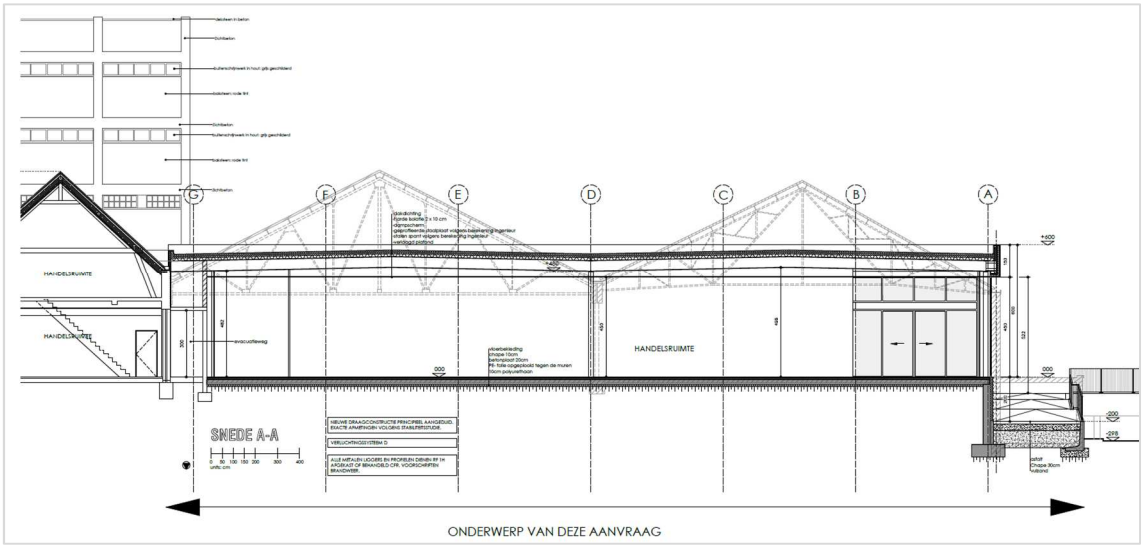

Figuur 5: Snede A-A van de bestaande toestand (A.R.A. ARCHITECTEN, 2018)

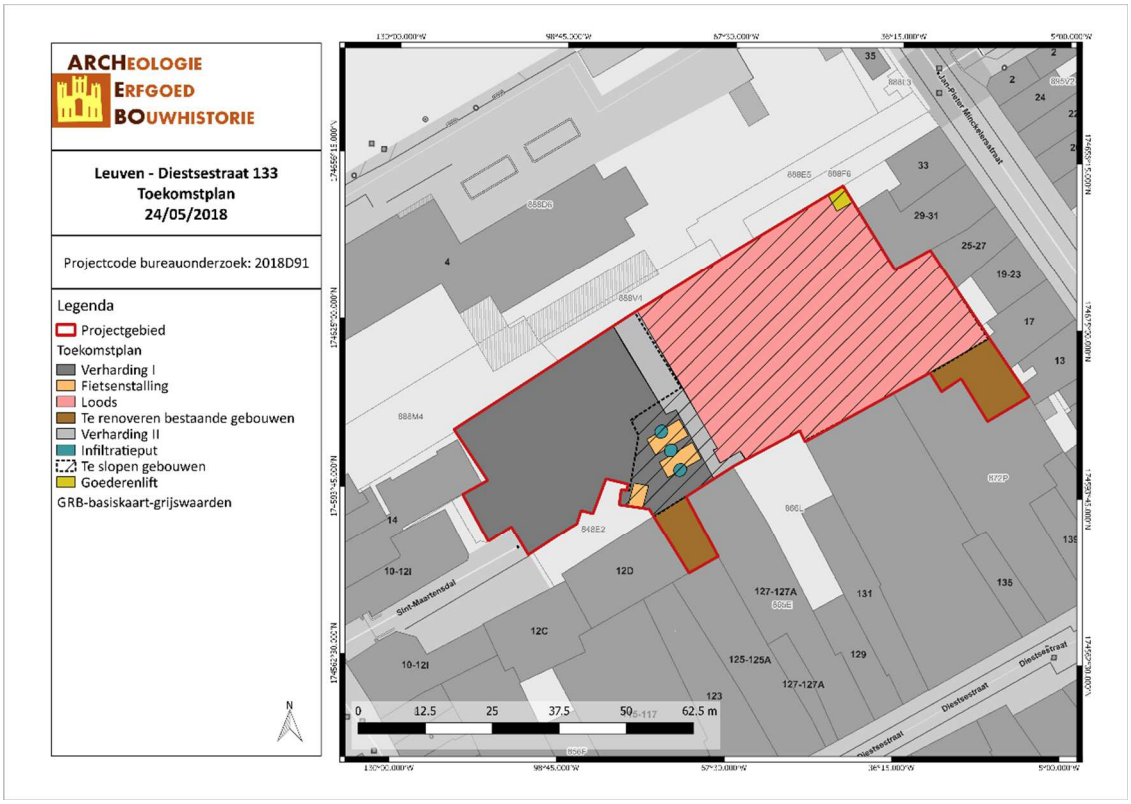
2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De opdrachtgever plant de sloop en heropbouw van een loods, de renovatie van twee bestaande winkelpanden en de herinrichting van de bestaande parking. Ook worden drie fietsenstallingen voorzien. De ingrepen omvatten het gehele projectgebied.

De opdrachtgever plant geen kelder in de nieuwe loods. Wel worden er 3 infiltratieputten en een nieuwe riolering voorzien (zie plannen in bijlage). Ter hoogte van de goederenlift worden er diepere fundamenten voorzien dan momenteel. De graafwerken voor de putten en de fundamenten zullen het bodemarchief potentieel verstoren. De plannen van het project worden voor de leesbaarheid toegevoegd in bijlage.

Figuur 6: Snede A-A van de nieuwe toestand (A.R.A. ARCHITECTEN, 2018)

LEDI II/18/05/24/3 - Digitale aanmaak

Figuur 7: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

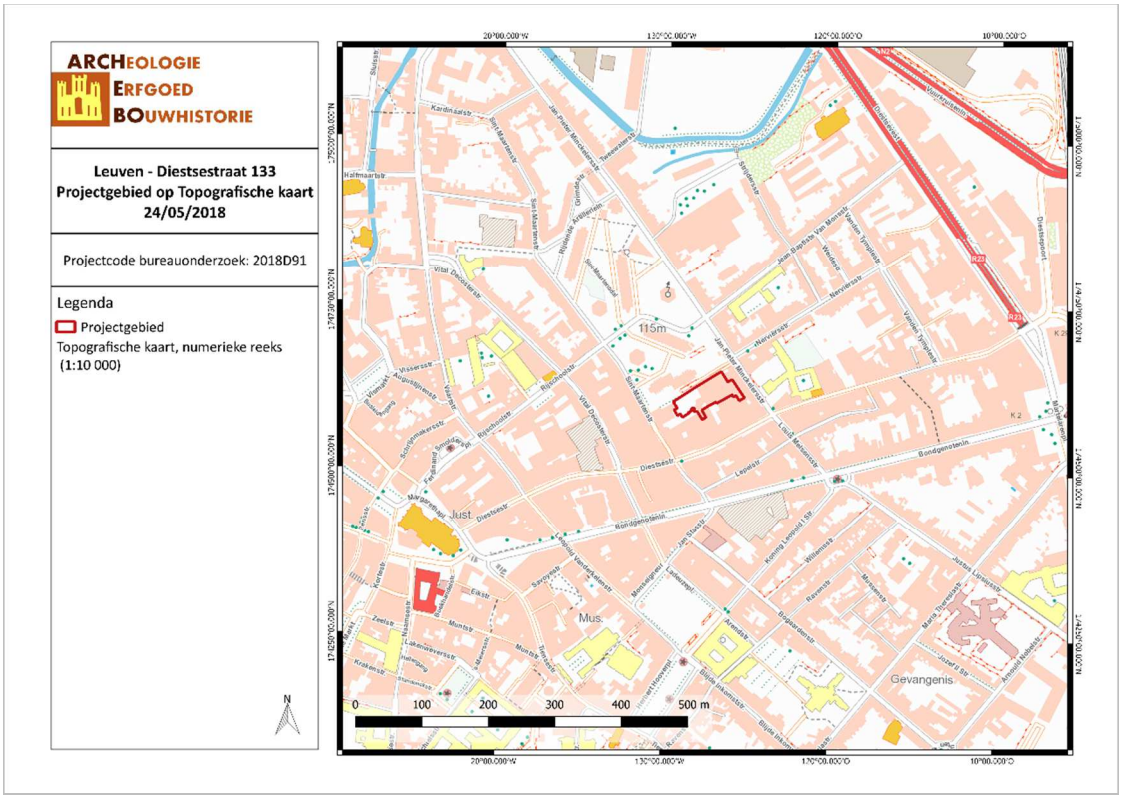
De gebruikte kaarten werden in gegeorefereerde vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplot om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich ten oosten van het centrum van Leuven. In het zuiden, westen en oosten vormen respectievelijk en zuiden vormen respectievelijk de Diestestraat, Sint-Maartenstraat en Jan-Pieter Minckelersstraat de begrenzing.

Het projectgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 23 en 25 meter boven de zeespiegel.

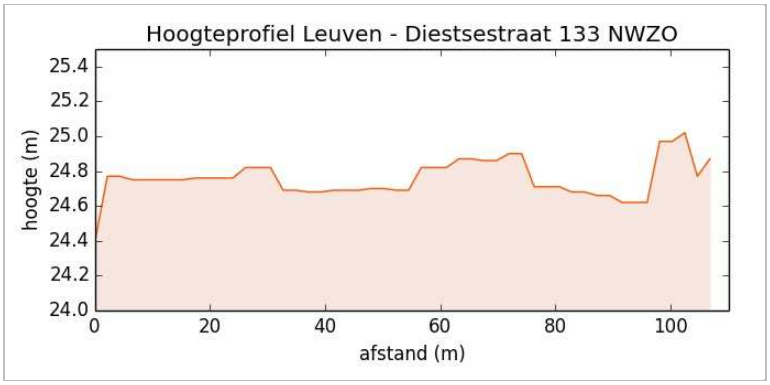
LEDI II/18/05/24/4 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2018).

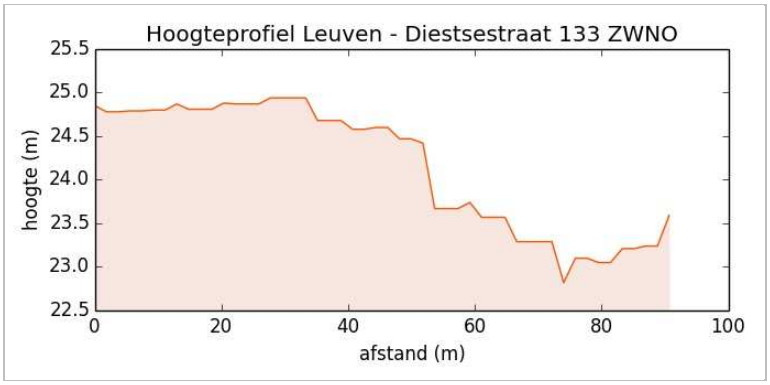

LEDI II/18/05/24/5 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018).

Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2018).

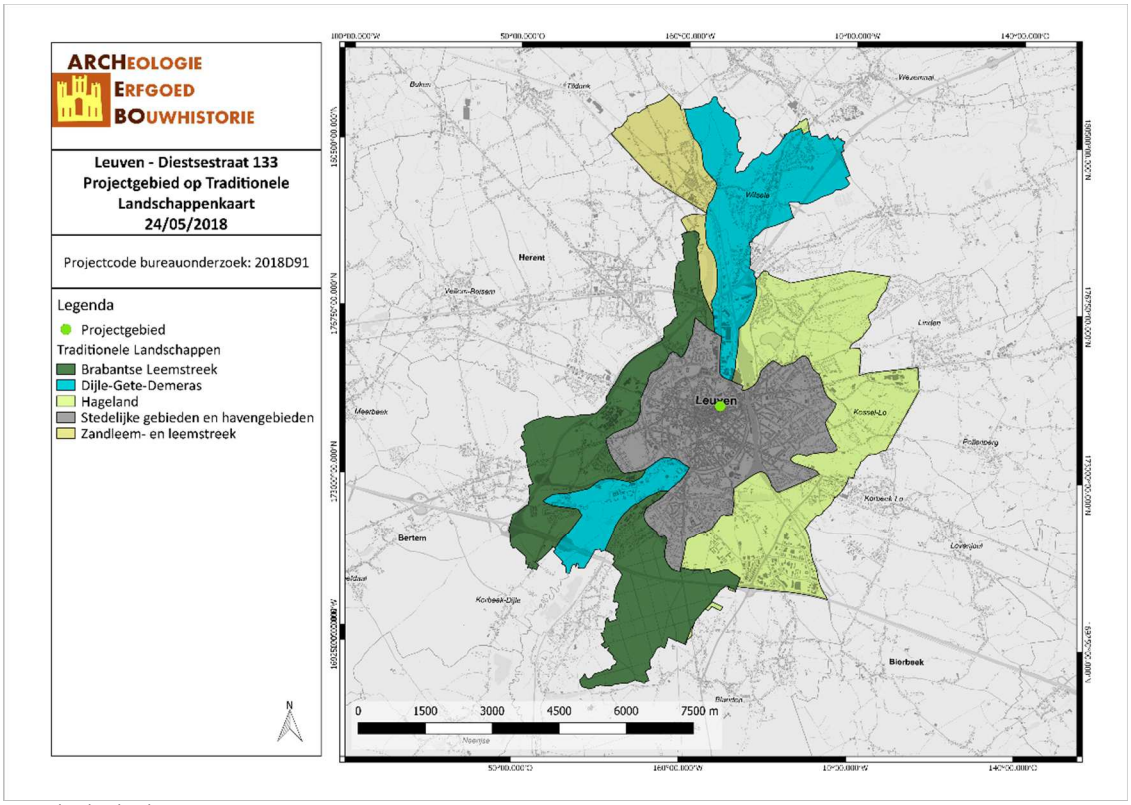

Figuur 11: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2018).

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Leuven is de hoofdstad van de provincie Vlaams-Brabant en ligt op ca. 25 km ten oosten van Brussel en 23 km ten zuidoosten van Mechelen. De stad ligt in het Dijleland. Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Stedelijke gebieden en havengebieden'.

LEDI II/18/05/24/6 - Digitale aanmaak

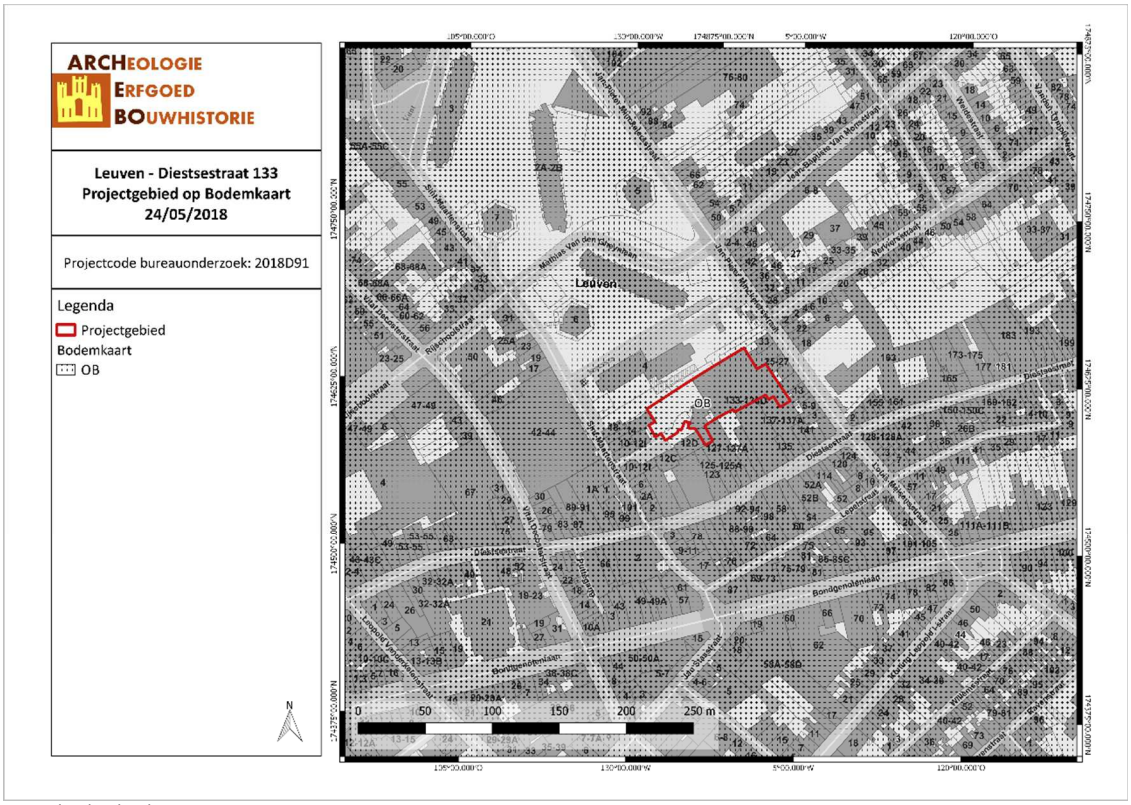
Figuur 12: Leuven aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2018)

3.1.2.2 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als 'onder bebouwing' (OB). Het is onmogelijk om het natuurlijke bodemtype na te gaan.[1]

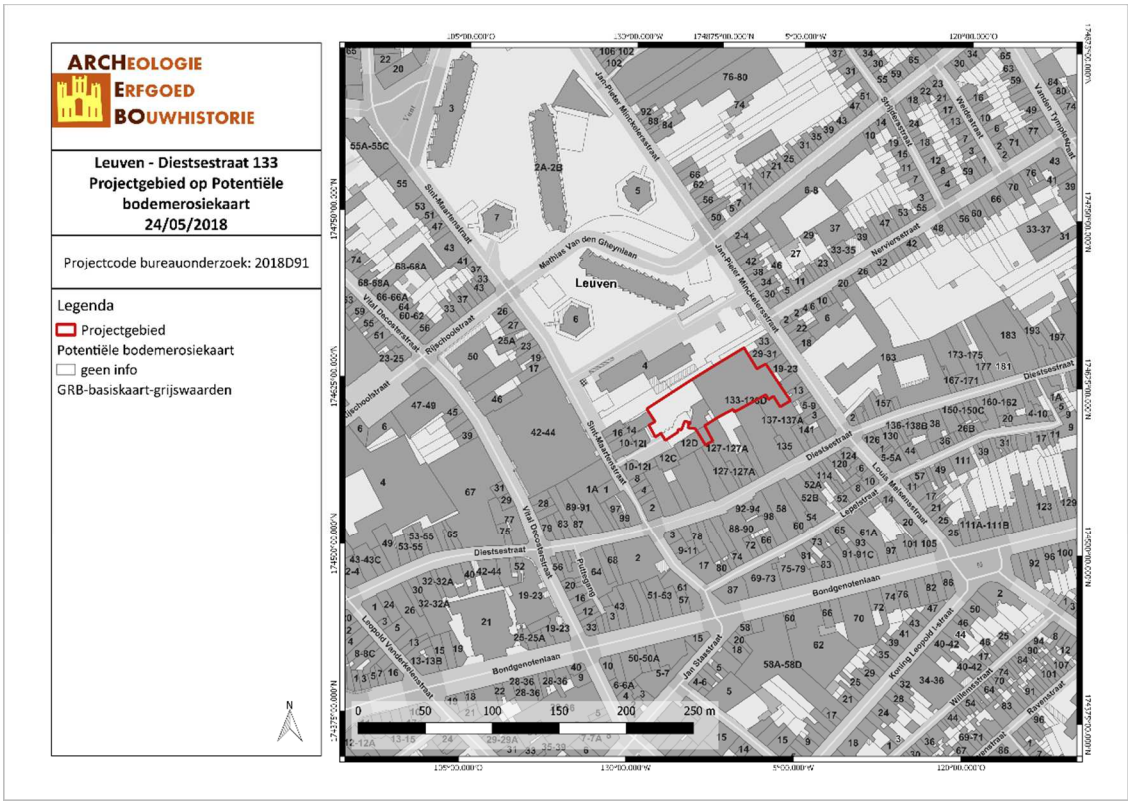
Het plangebied en haar omgeving zijn niet gekarteerd op de potentiële bodemerosiekaart. Op de bodemgebruikskaart staat het plangebied weergegeven als 'andere bebouwing'.

[1] E. Van Ranst en C. Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000).

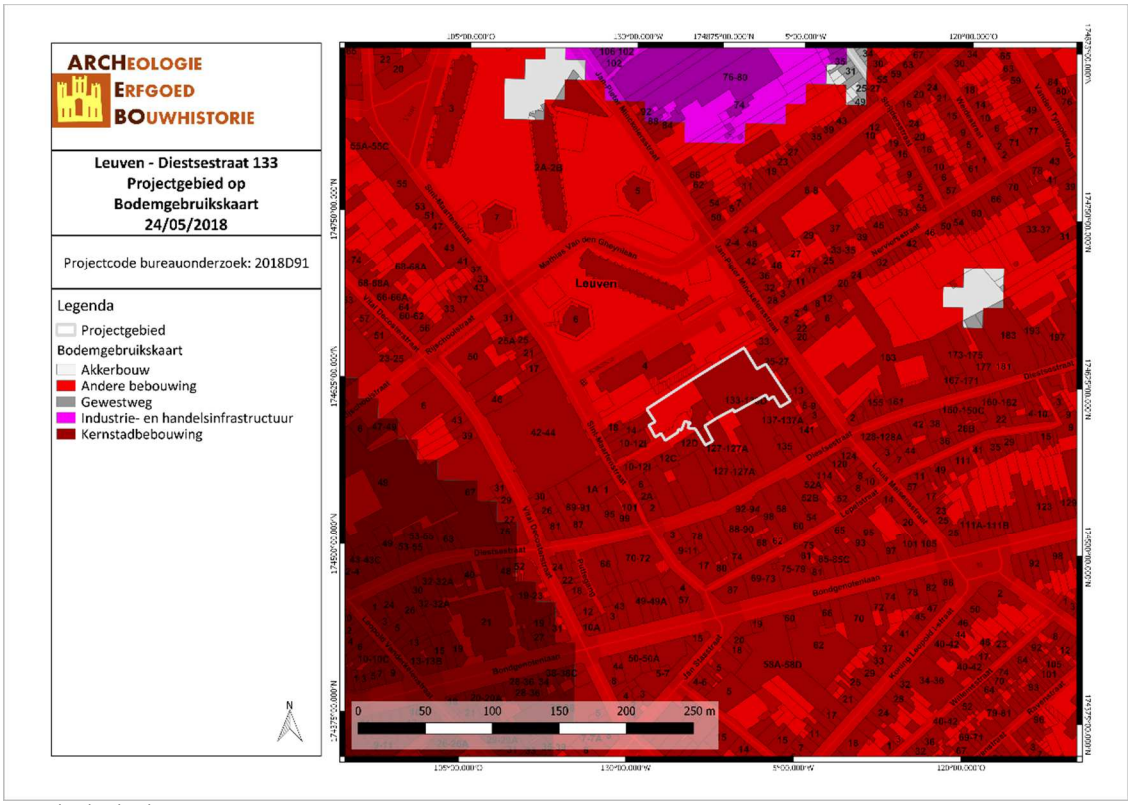
LEDI II/18/05/24/7 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2018).

LEDI II/18/05/24/8 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2018).

LEDI II/18/05/24/9 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2018).

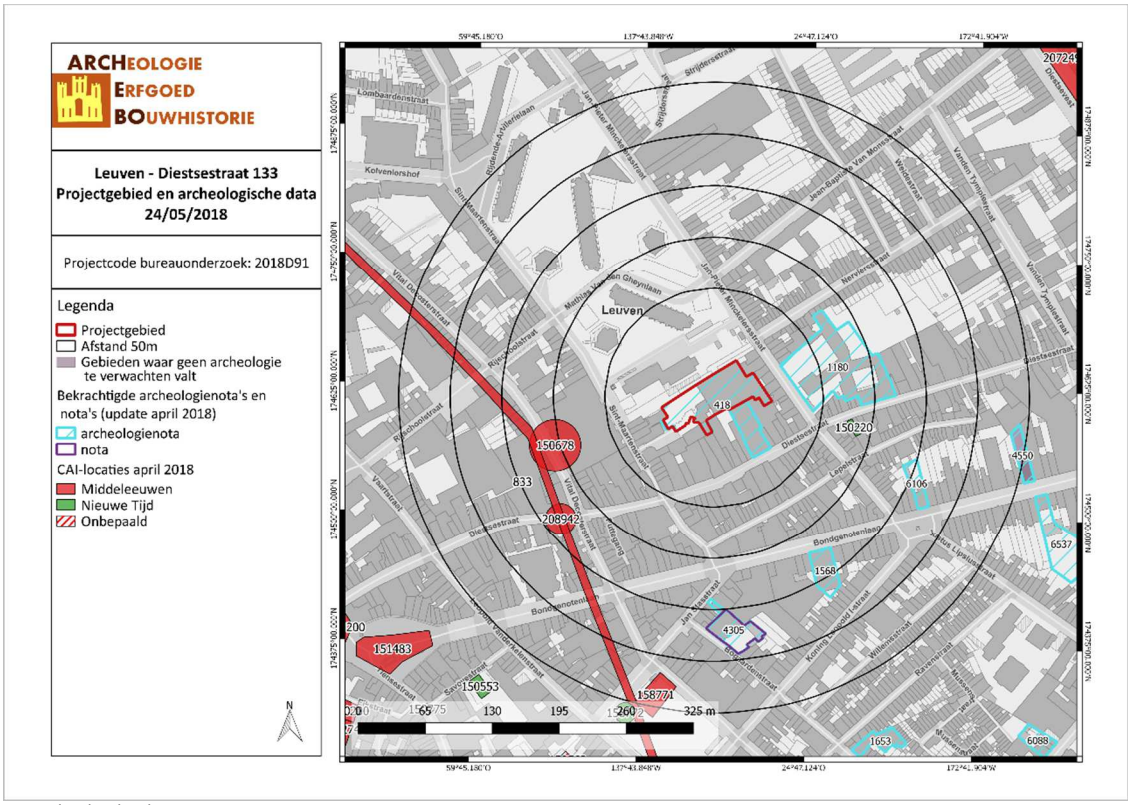
3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe omgeving.

In de dichte omgeving van maximum 250 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
158771	Ladeuzeplein I: gracht en openbaar gebouw	Middeleeuwen
158772	Ladeuzeplein II: vondstenconcentratie aardewerk	Nieuwe Tijd
150678	Generale Bank: losse vondst aardewerk	Middeleeuwen
833	Eerste stadsomwalling	Middeleeuwen
208942	Stadspoort: Heilige Geestpoort	Middeleeuwen

LEDI II/18/05/24/10 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2018).

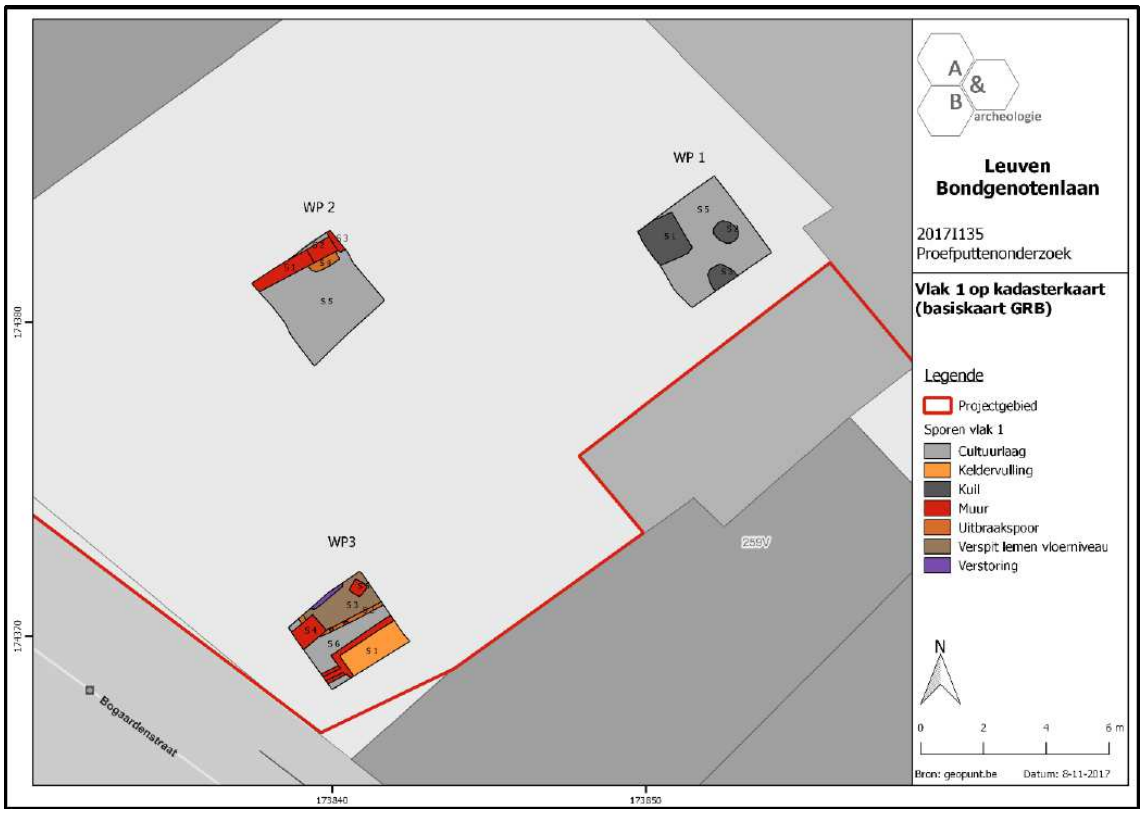
3.2.2 Bekrachtigde archeologienota's en nota's

In de periode 2016-2017 werden een 6-tal archeologienota's en 1 nota opgemaakt in de directe omgeving van het projectgebied. ID 418 omvat een groot gedeelte van het projectgebied en werd door ARCHEBO bvba uitgevoerd in juli-augustus 2016.

Aan de Bondgenotenlaan werd in juli 2017 een archeologienota (ID 4305) opgesteld door Acke & Bracke. Er werd een onderzoek d.m.v. 3 proefputten voorgesteld. Archeologisch onderzoek werd uitgevoerd in november van datzelfde jaar (ID 5338), eveneens onder leiding van Maarten Bracke. De samenvatting van de nota luidde als volgt:

> *De zone heeft een oppervlakte van ca. 150m². Ook het achterliggende gebouwtje was nog in gebruik, deze had een oppervlakte van ca. 150m². De onderzoekbare zone bedraagt bijgevolg dus ca. 300m². Hiervan werd 27m² (9%) onderzocht door middel van 3 proefputten. Gezien de spreiding van de proefputten wordt dit als voldoende ervaren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden en een correcte inschatting te maken van het archeologisch potentieel van het plangebied.*
>
> *Voor het plangebied en de directe omgeving was zo goed als niets gekend op archeologisch vlak. De schaarse gegevens aangeduid op de CAI zijn een gevolg van het weinige onderzoek dat op heden is uitgevoerd, en betekenen niet dat er in dit stadsdeel geen archeologische sites te verwachten zijn. Het historisch kader toont aan dat het gebied buiten de eerste stadsomwalling lag en nadien in de 14de eeuw binnen de tweede stadsomwalling komt te liggen. Bodemkundig gezien bevindt Leuven zich op de grens van de leem- en de zandleemstreek, maar nagenoeg het volledige centrum van Leuven staat gekarteerd als bebouwde zone op de bodemkaart. Ook het plangebied valt binnen de bebouwde zone.*
>
> *Concluderend kan gesteld worden dat het onderzoek duidelijk de verwachtingen aantoont die opgemaakt werden in de bureaustudie op basis van de archeologische en historische kennis. Het vooronderzoek toont een duidelijke fasering aan waarbij het gebied als akkerland gebruikt wordt voor de tweede stadsomwalling en nadien vanaf de 14de eeuw bouwrijp wordt gemaakt. Sporen die voor de middeleeuwen dateren werden niet aangetroffen. Daarnaast heeft de impact van de aanleg van de*

parking een nefaste invloed gehad op het archeologisch bodemarchief. De archeologische sporen zijn hierdoor grotendeels weggegraven of slechts oppervlakkig bewaard gebleven vlak onder de funderingskiezels. Een verder archeologisch onderzoek zou geen bijkomende kenniswinst opleveren en wordt op basis van een kosten-baten analyse ook niet verder geadviseerd.[2]

Figuur 17: Proefputtenonderzoek, vlak 1 (Acke & Bracke, 2017)

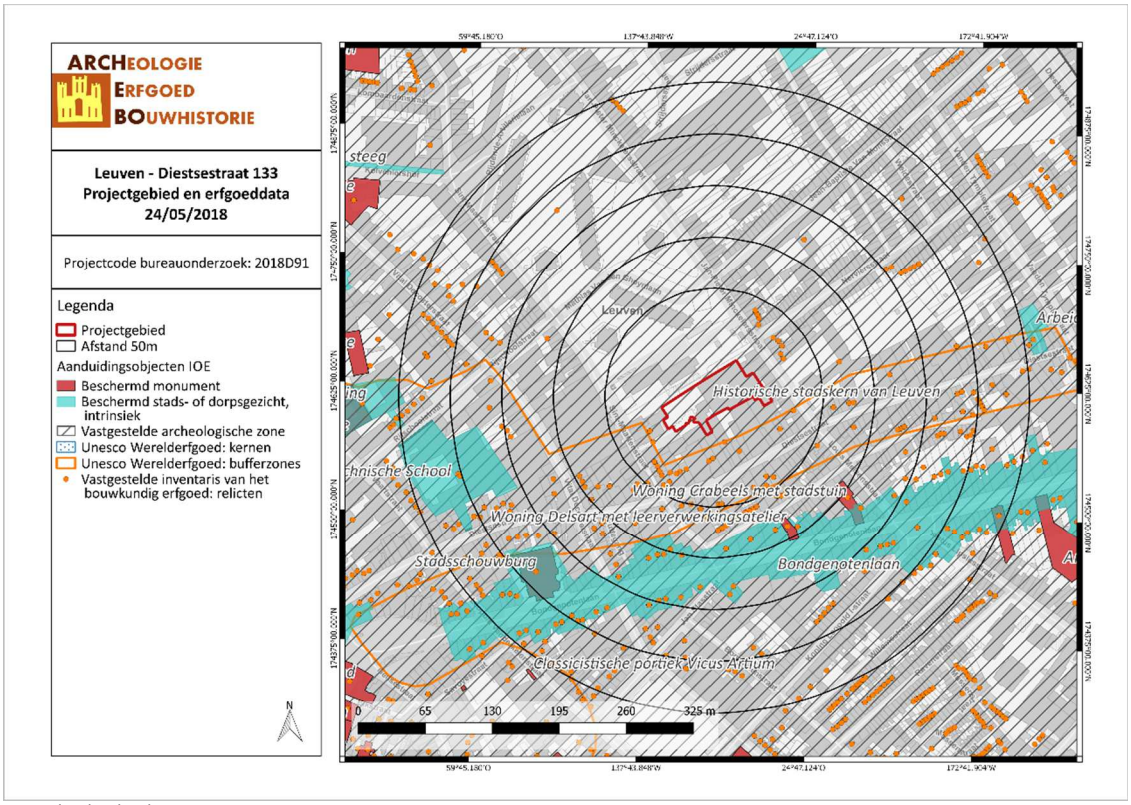
3.2.3 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten zoeken. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.[3]

Het projectgebied zelf bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone.

ID	Relict	Bescherming	Datering
11901	Historische stadskern van Leuven	Archeologische zone Historische stadskern van Leuven	19-02-2016

[2] Maarten Bracke, Bert Acke, en Kris Van Quaethem, "Nota Leuven Bondgenotenlaan 58: verslag van resultaten", nota (Zelzate: Acke & Bracke bvba, 3 november 2017), https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/5338.
[3] Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2017, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/.

LEDI II/18/05/24/11 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2018)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

Toponymie

De vroegste vermelding van Leuven dateert uit 891. In dat jaar werd *Lovanium* of *Loven* vermeld in de Annales Fuldenses naar aanleiding van de Slag bij Leuven, waarbij Arnulf van Karinthië (ca. 845-899) de Noormannen versloeg. De plaatsnaam kan op twee manieren verklaard worden:

- *Loven*, waarbij *lo* voor bos en *ven* voor moeras staat. Een mogelijke betekenis zou dus een moeras in het bos zijn.
- *Lovanium*, deze naam zou snel water betekenen en verwijzen naar een snel stromend beekje ten zuiden van de huidige stad, waar de eerste bewoning zich concentreerde.

Stadsontwikkeling

De eerste graaf van Leuven die in de geschreven bronnen vermeld wordt is Lambert I van Leuven, achterkleinzoon van Reinier I (875-915), die tussen 910-915 markgraaf was in het koninkrijk Lotharingen. Via zijn huwelijk met Geberga van Neder-Lotharingen, dochter van hertog Karel van Neder-Lotharingen, verwierf hij eveneens een graafschap in de Brabantgouw, het zogenaamde graafschap Brussel, gelegen tussen Zenne en Dijle.[4]

Lambert I gaf leuven een nieuwe aanblik. De oude burcht, die in 884 door de Noormannen veroverd werd, werd verplaatst naar een eiland in de Dijle, waarrond de latere stad zich zou ontwikkelen. Leuven

[4] Inventaris van het Onroerend Erfgoed, 2016.

zou echter pas een echte stad worden rond 1150, wanneer de eerste stenen stadsomwalling, ter vervanging van een aarden wal, werd gebouwd.[5]

Rond 1300 bereikte de stad haar hoogtepunt. Naar schatting telde de stad niet minder dan 20.000 inwoners in deze periode. Na ca. 1340 kwam er echter een terugval en het zou tot 1800 duren voordat dit inwonersaantal weer behaald werd.[6]

Het is echter cruciaal aan te halen dat de bebouwing in de middeleeuwse stad nog erg landelijk was; slechts enkele straten waren gekasseid, de bebouwing was niet aaneengesloten, maar ertussen stonden bijvoorbeeld tuinen en wijngaarden. Buiten de kerkelijke gebouwen en de huizen van enkele rijke patriciërs waren allen huizen opgetrokken in hout en leem.[7]

De Diestsestraat

De Diestestraat is één van de oudste en belangrijkste verkeersaders van Leuven en gaat terug op de middeleeuwse stad. Samen met de Brusselse-, Mechelse-, Naamse- en Tiensestraat vormt zij het historische net van de vijf hoofdwegen die vanouds straalsgewijs de stadskern met het ommeland verbonden, en waarop de opeenvolgende stadspoorten van de 12de- en 14de-eeuwse omwallingen aansloten. Vertrekkend ter hoogte van het koor van de St.-Pieterskerk, aan Margarethaplein / Maarschalk Fochplein, leidt de vrij lange Diestsestraat met een licht kronkelend tracé noordoostwaarts naar de vesten, meer bepaald tot de Diestse- / Tiensevest. Haar vroegste benaming "Oppendorpstraete" refereert aan het hoger gelegen gelijknamige gehucht dat, ongeveer aan de kruising met de huidige Vital Decosterstraat, zich vanaf de 11de eeuw ontwikkelde rondom een domein dat als hertogelijk leen vanaf de 12de eeuw zijn naam gaf aan zijn bezitters, in casu het ministerialengeslacht Oppendorp. In de 14de eeuw komt algemeen als benaming Dorpstraat in voege en - als uitvalsweg naar de stad Diest - vanaf midden 18de eeuw de huidige benaming. De stadspoort van de eerste omwalling of "binnenwallen"- opgetrokken in 1156-1165 - sloot de straat af net vóór de "Backeleyn" of latere V. Decosterstraat. Deels fungerend als gevangenis werd zij, na de verwoesting tijdens de sociale onlusten van 1360, in 1383 wederopgebouwd en tenslotte in 1778 gesloopt voor de verbreding van de Diestsestraat. Initieel "Oppendorpe-Poorte" genoemd kreeg zij als latere benamingen "Dorpstrate-Poorte" of "Heilige-Geest-Poorte", naar de eertijds nabijgelegen armentafel van de Grote Heilige Geest, en "Dorpstrate Binnen-Poorte", in tegenstelling tot de "Dorpstrate Buiten-Poorte" of "Diestersche Poorte" van de tweede vestinggordel of "buitenwallen". Deze poort, opgetrokken in 1361 ter hoogte van de huidige Diestsevest, werd na teisteringen door de brand van 1518 in het nabije Blauwput (Kessel-Loo) - die ook een aanzienlijk aantal huizen in de Diestsestraat in de as zou gelegd hebben - wederopgebouwd in 1529 en na herbestemming als gevangenis, afgebroken in 1872-1873.[8]

Archiefstukken, oude huisnamen en afbeeldingen wijzen op het eertijds gemengde handels- en residentiële karakter van de straat. Naast vestiging van ambachtslui, waren hier eveneens neringhuizen, herbergen en gasthoven ingeplant en - door de aanwezigheid van een aantal bornputten - ook brouwerijen, waaronder aan onpare zijde de vroegere "Ketel" (nr. 103-105), aan de overzijde de voormalige "Geelen Leeuw" (nr. 30-32) en verderop "den Candelaer" die opklom tot de 15de eeuw en waarvan een belangrijke restant (nr. 66) - één van de laatste getuigen van oude privé-bebouwing te Leuven - in 1997 onder de slopershamer viel en vervangen werd door een "kopiërende" nieuwbouw. Hiernaast typeerden ook een aantal voornamere woningen het straatbeeld, zoals onder meer ter hoogte de nrs. 67-77 de voormalige residentie van de humanist J.-L. Vivès (1492-1540) en ongeveer ter hoogte van nr. 76 de woning van de befaamde historicus en stadsarchivaris Willem Boonen (circa 1547-

[5] *Ibidem*.
[6] *Ibidem*.
[7] *Ibidem*.
[8] Inventaris van het Onroerend Erfgoed, 2016.

1618). Verderop aan onpare zijde lag achterin, ter hoogte van de huidige Vanden Tymplestraat, het complexe voormalige "Hof van den Tymple", genoemd naar de gelijknamige patriciërsfamilie die zich hier begin 15de eeuw vestigde. In de 18de eeuw eigendom van de graaf van Merode, prins van Rubempré, werd het patriciërshof na inbeslagname onder het Frans Bewind in 1794 verkocht, in de jaren 1960 deels en in de jaren 1980 volledig gesloopt. Kenmerkend was verder ook de vrij belangrijke concentratie van religieuze, maatschappelijke en onderwijsinstellingen, vandaag echter op één na verdwenen. Zo stond aan de onpare zijde - ter plaatse van het latere Rijksinstituut voor Technisch Onderwijs, heden "Tweebronnen" (Rijschoolstraat nr. 4) - het omvangrijke klooster van de Witte Vrouwen: hier gevestigd sinds 1248, na brand grotendeels wederopgebouwd in de jaren 1620-1630, na de afschaffing in 1796 door de Stad herbestemd als militair hospitaal en kazerne en tenslotte verwoest tijdens Wereldoorlog I. Doorheen hun eigendom zou in 1838 de Rijschoolstraat worden aangelegd. Verderop fungeerde de al voornoemde woning Vivés in de 17de eeuw als refugiehuis en college voor de novicen van de abdij van Floreffe en van 1718 tot 1756 als refugiehuis van het klooster van 's Hertogeneiland bij Gempe (Sint-Joris-Winge), dat tot dan gevestigd was in een tegenoverliggend pand. In het tweede straatgedeelte (nr. 163) bleven nog tot op heden de 15de-eeuwse kapel van het voormalige Sint-Genovevagasthuis evenals het 17de-eeuwse klooster van de paters miniemen bewaard, die beide als "Miniemeninstituut" vanaf 1841 tot de jaren 1960-1970 werden uitgebouwd tot een vrij omvangrijk schoolcomplex. Aan pare zijde was de eerste straathelft gemarkeerd door de inplanting van "d'oude schole van Loeven", vermeld in 1431: samen met het belendende pand vormde ze de pedagogie "De Lelie", die werd herbouwd in 1660. In nrs. 26-28 werd blijkbaar in 1615 het College van Mechelen opgericht, en ongeveer ter hoogte van nr. 42-44, situeerde zich hier sinds de 13de eeuw de liefdadigheidsinstelling "de Tafel van de Grote Heilige Geest van Sint-Pieter" waarvan de laatste, 1784 gedateerde relicten verdwenen circa 1970. In de tweede straathelft betrok begin 17de eeuw de abdij van Vlierbeek de ruime 16de-eeuwse herenwoning van de familie van Pulle - gelegen tegenover het Sint-Genovevegasthuis -, om ze in te richten als refugiehuis met incorporatie van het belendende pand "de Duijve" van 1616. Archivalische bronnen zouden verder ook wijzen op een vroeger geringere bebouwingsdensiteit in het laatste straatgedeelte, waar het meer landelijke aspect nog tot uiting kwam in de verspreide bebouwing en het voorkomen van hofsteden en pachthoven met schuren.[9]

Vanaf de 19de eeuw hing de verdere evolutie van de Diestsestraat nauw samen met de oprichting in 1839-1840 van het eerste Leuvense station (Martelarenplein) op het pas aangelegde spoorlijntraject Mechelen-Leuven-Tienen. Hierdoor werd de straat een drukke doorgang- en verbindingsas tussen stadskern en station en nam het handelsaspect ervan ook progressief toe. Door de aanleg echter vanaf 1843-1844 van de Statiestraat of latere Bondgenotenlaan, die als een nieuwe rechtlijnige parallelle noordoost-as fasegewijs in 1863 en 1869 verder werd doorgetrokken tot de Grote Markt, zou de Diestsestraat tijdelijk aan belang inboeten en fungeren als een secundaire verbindingsas. De aansluiting evenwel op deze nieuwe laan via het verbreden, doortrekken of de nieuwe aanleg van zijstraten – de L. Vanderkelen-, V. Decoster-, P.J. Van Beneden- en L. Melsensstraat - bracht hierin verandering. Naast horecavestigingen als het "Café Barcelona" in nr. 41-43 en het "Hotel Suède" in nr. 30-32 uitte de intussen steeds groeiende handelsfunctie van de straat zich in het stelselmatig converteren van de begane grond in winkelpuien. Dit zou nog geactiveerd worden na de Wereldoorlogen I en II, die vrij grote straatgedeelten in de as hadden gelegd: de nieuw wederopgebouwde straatwanden werden nu nagenoeg uitsluitend ingenomen door winkel/woonpanden. Verder vestigden zich hier ook grootwarenhuizen als “ Aux Nouvelles Galeries” (nr. 7), de "Grands Magasins du Printemps", later de Uniprix, Priba en Club (nr. 8-10) en de "Inno" (nrs. 67-73), en tenslotte, in een recentere periode, nog de inplanting van winkelgalerijen in verbinding met Sint-Maartensdal / Sint-Maartensstraat en

[9] Inventaris van het Onroerend Erfgoed, 2016.

Bondgenotenlaan, namelijk het “Leuven Shopping Center" en de "Super City" met inclusief bioscoopzalen (Bondgenotenlaan).[10]

Tot op heden bleef het historische straattracé vrij gaaf bewaard. Aan het oorspronkelijk smalle verloop, dat nog duidelijk herkenbaar blijft in de tweede straathelft, werden wel een aantal rooilijnaanpassingen doorgevoerd die bepalend zijn voor het huidige typische straatbeeld met zijn verspringende gevelwanden en zijn vrij talrijk vooruitgeschoven puien. Dit als gevolg van de herhaaldelijke - soms geplande doch niet uitgevoerde - plaatselijke verbredingen van de rooilijn, onder meer op het einde van de 18de eeuw, ingevolge het K.B. van 26 juli 1853, voorts in functie van doorbraak, verlegging of verbreding van de diverse zijstraten, en ingevolge het K.B. van 29 april 1921 volgend op de massale teisteringen van Wereldoorlog I, waarbij in het eerste straatgedeelte de verlegde rooilijn aan N.-zijde resulteerde in het huidige brede straatbegin, geopend naar het Margarethaplein, met zicht op de indrukwekkende Sint-Pieterskerk. Van de diverse 19de-eeuwse gangen, die voornamelijk het laatste straatgedeelte typeerden, bleef enkel de "Blauwputgang" nog vrij gaaf behouden. De verderop gelegen vroegere "Oppendorpgang", bebouwd in 1869, en de "Bloemendaalgang", deels bebouwd in 1840 en deels in 1881, werden volledig vernield tijdens Wereldoorlog I. Aan de pare zijde vormt de huidige "Putgang" in feite het restant van de circa 1870 afgesloten Bogaardenstraat en werd de tussen 1841 en 1863 opgerichte "Kesselgang" (nrs. 200-202) - thans “Oppendorpgang” genaamd - recent gerenoveerd.[11]

Typerend heden voor de Diestsestraat is zijn gevarieerde scenografie. Behalve de relicten van het vroegere Sint-Genovevagasthuis en het 17de-eeuwse miniemenklooster bleef van de vroegere bebouwing slechts nog een aantal panden, opklimmend tot de 16de of 17de en tot de 18de-eeuw, vrij gaaf bewaard. Het zijn zowel voorname als meer bescheiden diep- en breedhuizen die onder meer door hun traditionele bouwtrant, nog behouden topgevels, gecombineerde lijst- en tuitgevel of door hun stijlbewuste Lodewijk XV- en XVI- gevelfronten markante accenten vormen in het straatbeeld. Aan het 19de-eeuwse straatbeeld beantwoorden een reeks panden met laat- of neoclassicistisch uitzicht, met overwegend twee tot drie bouwlagen - waaronder soms een mezzanino - en dito aantal traveeën. In hun vroegste of eenvoudigste versie vertonen deze huizen een sobere, oorspronkelijk bepleisterde en beschilderde opstand met eenvoudige rechthoekige of getoogde vensters, al of niet omlijst en voorzien van doorgetrokken lekdrempels, en met een klassiek hoofdgestel als gevelaflijning. Hiernaast getuigen ook meerdere lijstgevels van een meer geëvolueerd neoclassicisme, gekarakteriseerd door een rijker decor. In een recentere periode werden echter tal van deze gevels ontpleisterd, gecementeerd of voorzien van een nieuw parement. Zie het op de oude rooilijn ingeplante nr. 90, thans bezet met een wit tegelparement; het heden ontpleisterde sobere hoekhuis nr. 126 (1889, architect G. Rabou) en het belendende nr. 128 (1888); de als ensembles opgetrokken nrs. 142 tot 148 (1883 en 1882) en 179 en 181, eertijds met een centrale poort. Verder de voorheen rijker gedecoreerde panden nr. 130 (1888, architect C. Herpoel), thans met schijnvoegen gecementeerd, en het dito nr. 233 met poortrisaliet en deels behouden winkelpui van 1919 (architect J. Vanderveken). Meerdere panden met neoclassicistisch uitzicht resulteren echter ook van 19de- of 20ste-eeuwse aanpassingen of verbouwingen van oudere, vermoedelijk traditionele en minstens 17de-eeuwse zoniet ook 18de- of zelfs begin 19de-eeuwse kernen, onder meer aangegeven door het bouwvolume, de dakstructuur of gevelordonnantie. Zie de aangepaste tweelaagse breedhuisjes nrs. 170, 201 en 204 en het volgens muurankers verhoogde pand nr. 167-169.[12]

Beeldbepalend zijn verder de straatgedeelten met historiserende wederopbouwarchitectuur, daterend van na de teisteringen door Wereldoorlog I. Deze bebouwing is samengesteld uit winkel-/woonhuizen, doorgaans van het breedhuistype en veelal in combinatie met een topconstructie die in feite als scherm

[10] *Ibidem*.
[11] Inventaris van het Onroerend Erfgoed, 2016.
[12] *Ibidem*.

fungeert voor de langsgerichte nok van het zadel- of mansardedak - als reminiscentie aan het vroegere diephuis -, en waarin het dakvenster is opgenomen. De panden tellen overwegend drie bouwlagen en twee of drie traveeën, waarvan een aantal nog op de doorgaans gevelbreed opengewerkte begane grond tot op heden hun oorspronkelijke omlijsting behielden. Deze huizen in zogenaamde "wederopbouwstijl" zijn gekenmerkt door een eclectische gevelarchitectuur, geïnspireerd op de regionale bouwstijlen, met integratie van eigentijdse of geïnterpreteerde bouwelementen. Typerend is het traditiegetrouwe gebruik van bak- en witte natuursteen en/of blauwe hardsteen. Naargelang van overname of benadering van bouwschema's of elementen uit historische stijlen kunnen deze gevels een predominante neogotische, neotraditionele, neobarokke etc. inslag vertonen, of ook getuigen van een meer eigentijdse vormgeving Naast een ruim aantal representatieve panden, wordt deze wederopbouwarchitectuur ook in een meer afgezwakte vorm vertegenwoordigd door nrs. 17 (1920, architect V. Rosseels), 18 (1922, architect L. Corthout), 80 (1921, architecten J. Vanderveken en L. Speder), 82 (1923), 83 (1921, architect A. Devos), 87 ("In de klein pree": 1921, architect V. Joos), 120 (1921, architect O. Devos), 143 (1921, architect A. Devos), 248 (1917, architect C. Goemans; 1946 herstel na de Tweede Wereldoorlog, architect A. Marchal). In deze categorie voegen zich ook een aantal ruimere hoekpanden met typerende afgeschuinde hoektravee, zoals nrs. 79 (1920, architect A. Vanden Eynde), 145 (1923, architect O. Devos) en 147 (1933, architect M. Stevens).[13]

De interbellumarchitectuur wordt vertegenwoordigd door een aantal minder of meer uitgesproken art deco- en modernistische panden. Nr. 125-125A, met art deco-pui, resulteert in feite deels van een verbouwing en deels van nieuwe bouw in 1931. Nr. 133, aangepast voor het onderbrengen van het "Leuven Shopping Center" (ingehuldigd 5 december 1980), was initieel door architect M. Stevens in 1919 geconcipieerd als een ruim, nog klassiek geïnspireerd pand met woongedeelte, fietsenhandel, showroom, ateliers en autogarage, in de benedenbouw vertaald door een gevelbrede rondboogarcade en imposante doorrit: in de patio van de galerij is heden nog de markante ijzeren portiekstructuur zichtbaar. Nr. 221, met typerende baksteenlijsten en muurdammen, dateert van 1932. Naast een aantal geïsoleerde panden, neemt de wederopbouwarchitectuur van na Wereldoorlog II onder meer de straatwanden nrs. 19 tot 33, 110 tot 122, 226 tot 248 en 245 tot 253 in, ter plaatse van al vroeger tijdens de eerste wereldoorlog geteisterde en heropgerichte panden. Overeenkomstig de smalle en diepe perceelsstructuur zijn het overwegend woonpanden of bescheiden appartementsgebouwen met doorgaans drie à vier bouwlagen, onder een zwak hellend zadeldak of plat dak, met handelsfunctie op de begane grond. Als gemeenschappelijke kenmerken vertonen zij veelal een sobere en strakke bakstenen bovenbouw met inbreng van natuursteen of cement, horizontaal gelaagd door de gevelbrede vensterregisters, vaak binnen een rastervormige omkadering, al of niet opgenomen in een risalietvormende volume-uitbouw of als verticale gevelarticulatie. Nr. 20 (1946, architecten Th. Vanderstraeten en R. Legein) markeert met zijn geprononceerde afronding en zijn bewaarde pui, de hoek met L. Vanderkelenstraat. Het hoekpand met de Tiensevest, nr. 265-267 (1940, architect E. Goffart) benadert daarentegen eerder zijn vooroorlogs traditioneel uitzicht. In een aantal gevallen betreft de wederopbouw echter ook enkel een nieuwe voorbouw of gevel aan de straat, met voorts grosso modo behoud van het nog bestaande vroegere pand: nr. 234 (1951, architect M. Goyers), nrs. 248 en 253 (1945 en 1946, architect A. Marchal). Bovengenoemde karakteristieken typeren ook nog panden opgetrokken in de jaren 1955-1965, waarvan echter nrs. 34 (1963, architect J. Maloens) en 168 (1956, architect V. Broos) met hun minder of meer uitgesproken skeletgevels duidelijk afwijken. Hetzelfde geldt voor het rationeel opgevatte nr. 48-50 en 52, opgetrokken als apothekerswinkel/-bedrijf en -woning "de Gouden Leeuw" (1957 en 1960, architect J. Stevens).[14]

Thans vormt de Diestsestraat een geanimeerde doorgangsstraat, over twee derde van zijn lengte in de jaren 1970 en 1999 ingericht als winkelwandelstraat. Naast de vermelde warenhuizen en

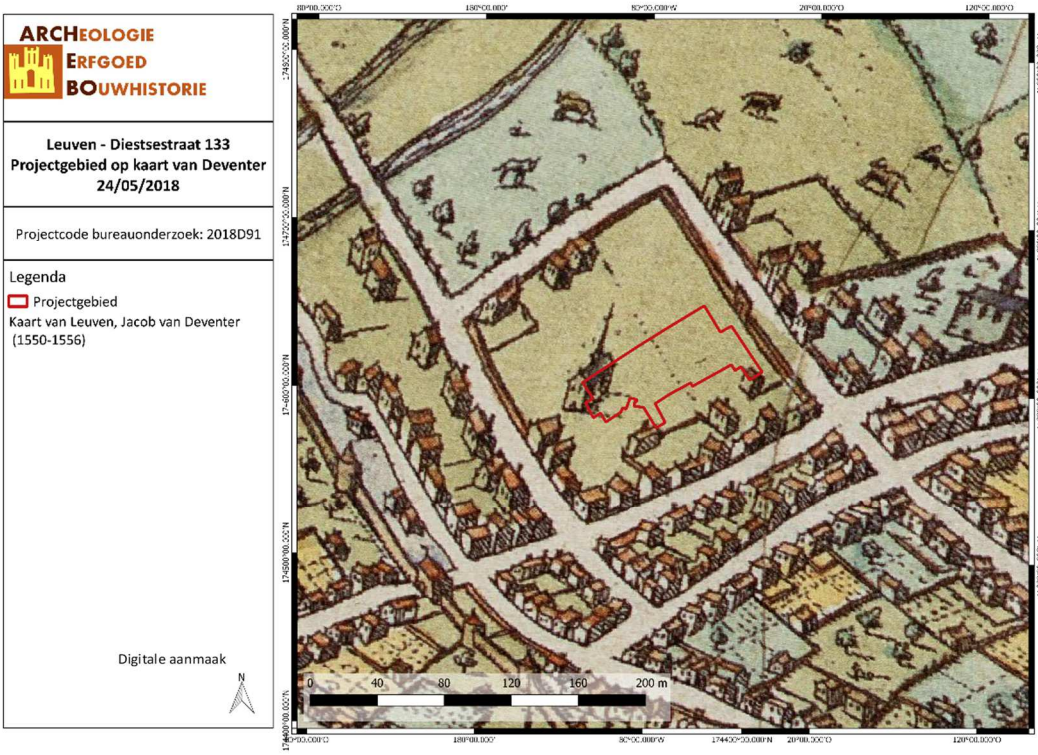
[13] Inventaris van het Onroerend Erfgoed, 2016.
[14] Inventaris van het Onroerend Erfgoed, 2016.

winkelgalerijen, manifesteert de beeldbepalende commerciële functie zich vooral in de gelijkvloerse verdiepingen die quasi zijn opgevat als een aaneenschakeling van beglaasde winkel- en horecapuien en die voor het merendeel in een doorlopend proces vanaf begin 19de eeuw tot op heden modegebonden werden aangepast. In het laatste straatgedeelte overheerst een eerder lokaal ontsluitende handel en horeca. Ter hoogte van de kruising met de Vaartstraat en de L. Vanderkelenstraat staat middenin de straat het standbeeld zogenaamd "Dorre, de bakker": uitgevoerd in brons door beeldhouwer R. Rens (Aarschot), aan de Stad geschonken door het Leuvense Verbond van Brood- en Banketbakkers en ingehuldigd op 11 juni 1979.[15]

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Rond ca. 1550 kreeg Jacob Van Deventer van Keizer Karel en zijn zoon Filips de opdracht om de plannen te tekenen van alle steden die de Spaanse Nederlanden rijk waren. In totaal werden er door hem ca. 260 stadsplannen op een schaal van ongeveer 1:8000 gerealiseerd. Zijn kaart van Leuven vormt de oudste bekende plattegrond van de stad.

LEDI II/18/05/24/12 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Situering van het projectgebied op de kaart van Jacob Van Deventer (KBR, 2018).

Op bovenstaande kaart lijkt het projectgebied deels onbebouwd te zijn en deels ingenomen te worden door een kerkelijke instelling. Allicht betreft het hier de priorij van Sint-Maartensdal. Deze werd door Willem van Sichem in 1408 gesticht. In 1477 sloot de gemeenschap zich aan bij de Reguliere Kanunniken. De kloostergemeenschap kende aanzienlijke moeilijkheden tijdens de troebelen van de 16de eeuw maar beleefde in de 17de en 18de eeuw een nieuwe bloeiperiode. De priorij bevatte – zoals te

[15] *Ibidem*.

zien op de kaart Jacob Van Deventer – onder meer een éénbeukige gotische kerk, een gotische kloosteringang en traditionele kloostergebouwen.[16]

De situatie in de 17de eeuw kan afgeleid worden uit de kaarten van Andries Pauli (1635) en Willem Blaeu (1649). Opvallend is dat het kerkgebouw van de priorij niet wordt weergegeven op de kaart van Pauli, terwijl dit wel het geval is voor deze van Blaeu. Hieruit kunnen we afleiden dat de kerk gewoonweg niet werd afgebeeld door Pauli.

LEDI II/18/05/24/13 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Kaart van Andries Pauli uit 1635 met situering van het projectgebied in groen (KBR, 2018).

Verder zijn de Ferrariskaarten van belang. Deze kaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. De kaarten vormen de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.

Ook op de Ferrariskaart valt de priorij van Sint-Maartensdal waar te nemen. Het projectgebied lijkt op deze kaart grotendeels ingenomen te worden door de tuinen van de kloostergemeenschap.

Tot slot geeft ook de Vandermaelenkaart (1846-1854) aan dat het projectgebied deels onbebouwd was. Van de priorij valt echter niets meer waar te nemen op de kaart. De Inventaris van het Onroerend Erfgoed vermeldt dat de priorij in 1784 door keizer Jozef II opgeheven. De gebouwen werden achtereenvolgens gebruikt als kazerne en militair ziekenhuis. De kerk en een gedeelte van het kloostercomplex werden in 1803 gesloopt, waarna de overblijvende delen opnieuw werden ingericht als Cavaleriekazerne (19de eeuw – eerste helft 20ste eeuw). Op hun beurt werden laatstgenoemde gebouwen afgebroken en vervangen door flatgebouwen en het Leuven Shopping Center.[17] Algemeen kunnen we dan ook stellen dat het projectgebied vanaf de late middeleeuwen een hoge densiteit aan bebouwing heeft gekend.

[16] Inventaris van het Onroerend Erfgoed, 2016.
[17] Inventaris van het Onroerend Erfgoed, 2016.

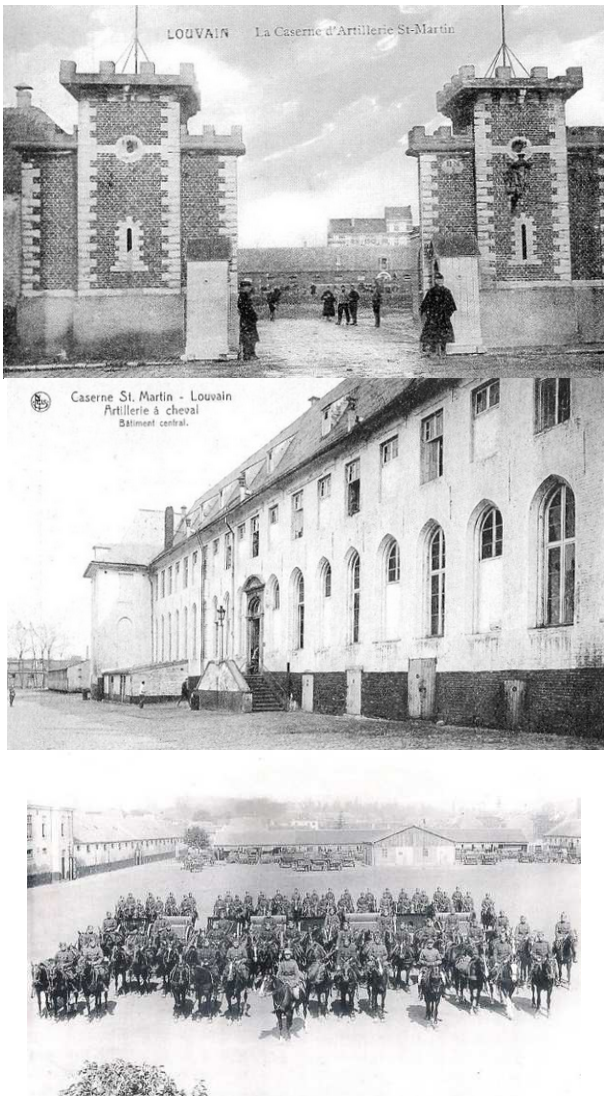
LEDI II/18/05/24/14 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart (Geopunt, 2018).

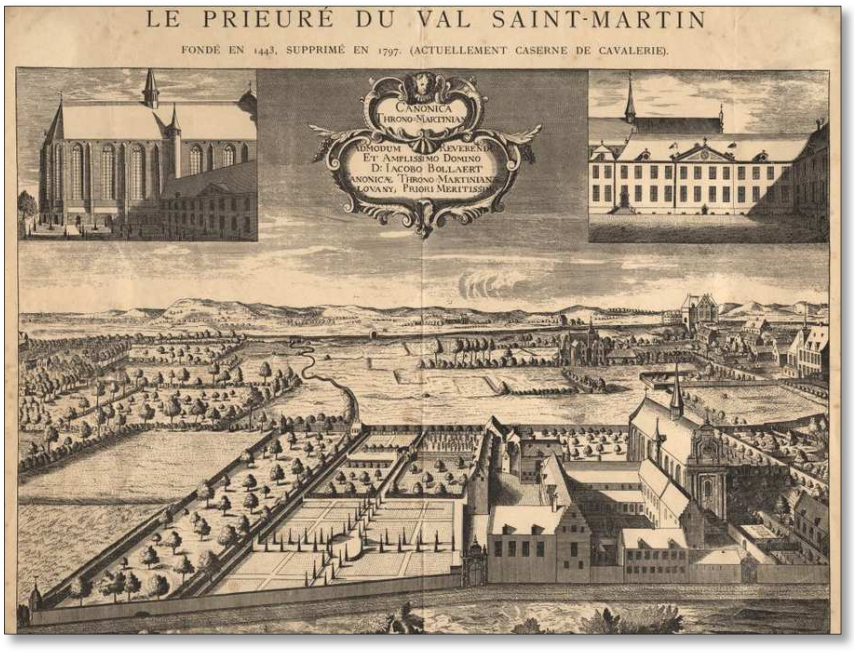

LEDI II/18/05/24/15 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Situering van het projectgebied op de Vandermaelenkaart (Geopunt, 2016).

Figuur 23: Enkele oude postkaarten van de Sint-Maartens kazerne te Leuven.

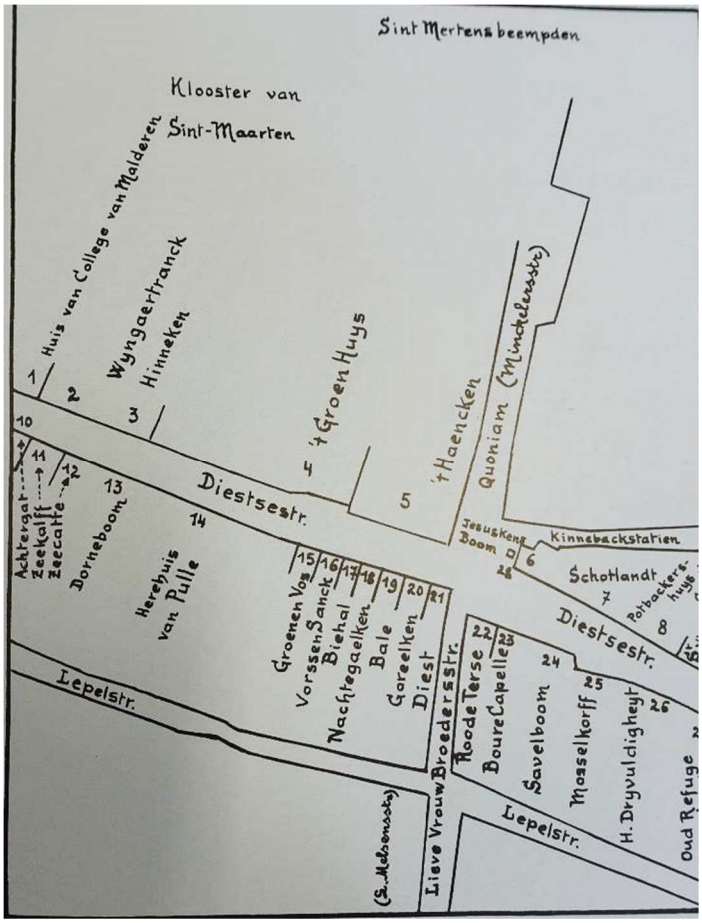

Figuur 24: Kopergravure van de priorij van Sint-Maartensdal (M Leuven, 2016).

In de collectie van het museum M Leuven werd een prent van de priorij van Sint-Maartensdal teruggevonden. Het betreft een reproductie van een kopergravure uit Sanderus '*Chorographia Sacra Brabantiae*' (1727) dewelke tussen 1890 en 1895 werd vervaardigd.[18] Zowel de stichtingsdatum als deze van de opheffing worden vermeld op de prent. Deze data verschillen echter van deze vermeld in de Inventaris van het Onroerend Erfgoed. Over de stichtingsdatum kan geen uitspraak gedaan worden, maar de datum van opheffing is wellicht foutief vermeld in de inventaris.

In de Zuidelijke Nederlanden stond Jozef II vanwege zijn verregaande regeldrift ten aanzien van interne kerkelijke zaken weliswaar bekend als de keizer-koster, maar deze regeldrift hield onder meer het vastleggen van het priesterlijk gewaad in en het bepalen van het aantal brandende kaarsen op het altaar. Het opheffen van kloostergemeenschappen behoorde hier echter niet toe. De juiste datum van de opheffing van de priorij lijkt daarom ook daadwerkelijk 1797 te zijn en kadert wellicht in de ontkerstening die plaatsvond nadat de Zuidelijke Nederlanden bij het revolutionaire Frankrijk werden ingelijfd; kerken werden vernield of gesloten en geestelijken vervolgd, wat uiteindelijk ook één van de aanleidingen zou vormen voor een anti-Franse opstand, de Boerenkrijg (1798).

Voor de oudste gegevens kan het werk van Meulemans als leidraad dienen. Het is moeilijk in te schatten welke huizen precies ter hoogte van het projectgebied lagen, maar vermoedelijk kunnen het "Hinneken" en/of "'t Groen Huys", waar in de 18de eeuw een herberg was, hier gesitueerd worden[19].

Figuur 25: Plan met aanduiding van de oude huizen. (A. Meulemans 2014: plan 19)

[18] Europeana, 2016 (24062A51.priref.1066).
[19] A. Meulemans 2004: 490.

Op het primitief kadasterplan uit 1829 bestaat het projectgebied uit verschillende percelen[20]. Het gaat grotendeels om onbebouwde percelen. Enkel ter hoogte van de Diestsestraat bevindt zich een smal gebouw en een deel van een achterhuis ligt ook binnen het projectgebied.

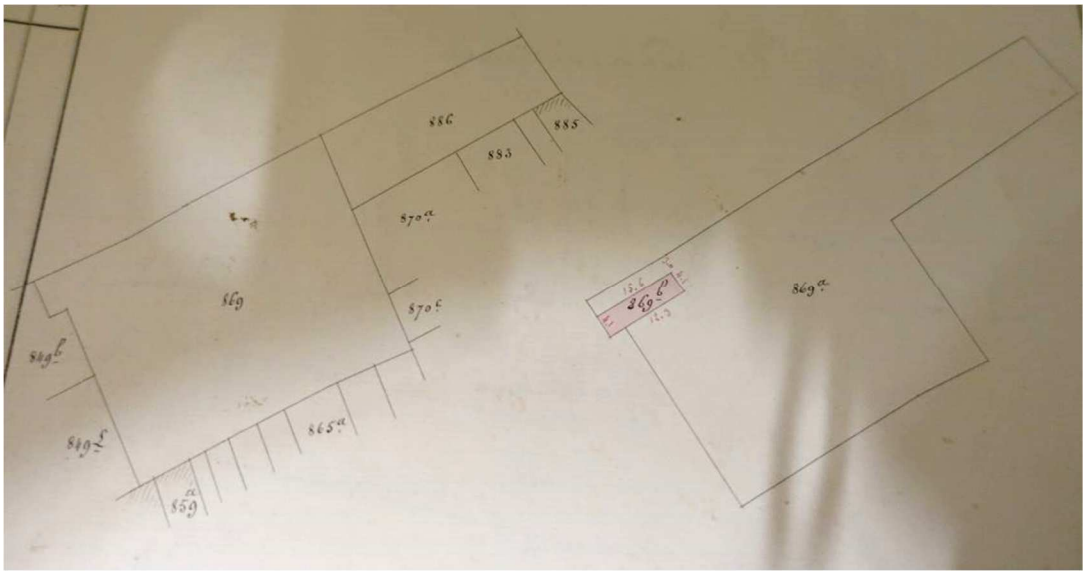
LEDI II/18/05/24/16 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Plan Paumier-Duverger, 1820. (S.A.L.)

Vanaf de 19de eeuw zijn verschillende mutatieschetsen gekend die de evolutie weergeven van de percelen. Enkel de meest relevante worden weergegeven in dit rapport.

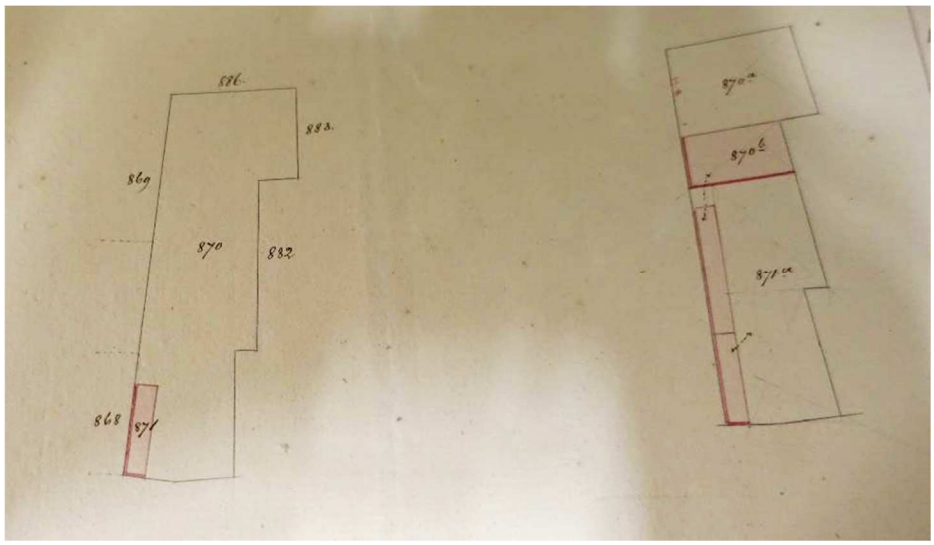
In 1839 werd op perceel 869 een gebouw opgericht met perceelsnummer 869b. Percelen 869 en 886 werden samengevoegd tot perceel 869a[21].

[20] KAB, primitief kadasterplan 1829.
[21] KAB, 1839, mutatieschets nr. 9.

Figuur 27: Mutatieschets uit 1839 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1839, mutatieschets nr. 9)

In datzelfde jaar wijzigden de perceelsgrenzen van percelen 870 en 871 en ontstonden zo percelen 870a en b en perceel 871a. Er werden eveneens twee gebouwen opgericht[22].

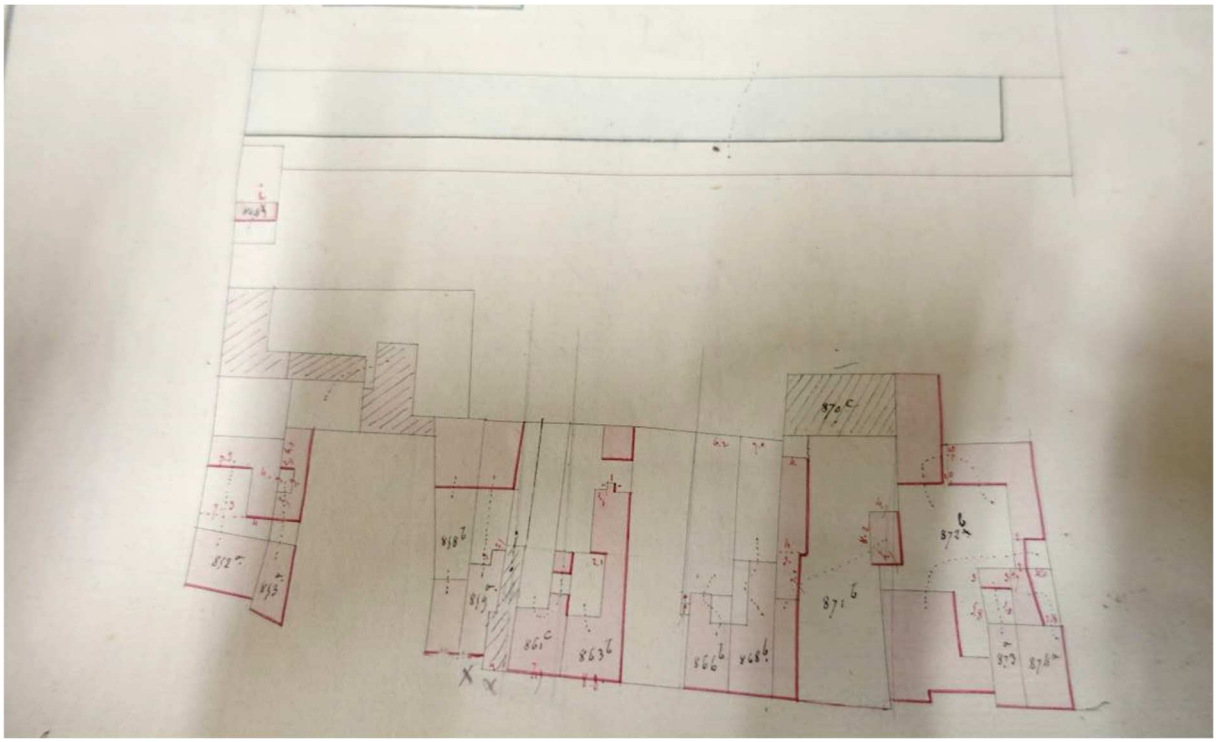

Figuur 28: Mutatieschets uit 1839 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1839, mutatieschets nr. 9)

Uit 1850 is een bijgewerkt kadasterplan gekend[23]. Hierop is de nieuwe bebouwing uit 1839 te zien.

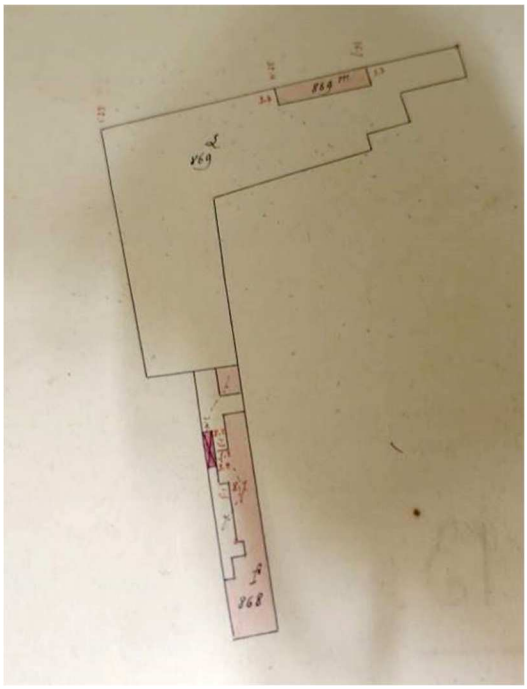
In 1855 wordt op perceel 871b een nieuw gebouw opgericht[24].

[22] KAB, 1839, mutatieschets nr. 6.
[23] SAL, kadasterplan 1850.
[24] KAB, 1855, mutatieschets nr. 39.

Figuur 29: Mutatieschets uit 1855 met de nieuwe toestand. (KAB, 1855, mutatieschets nr. 39)

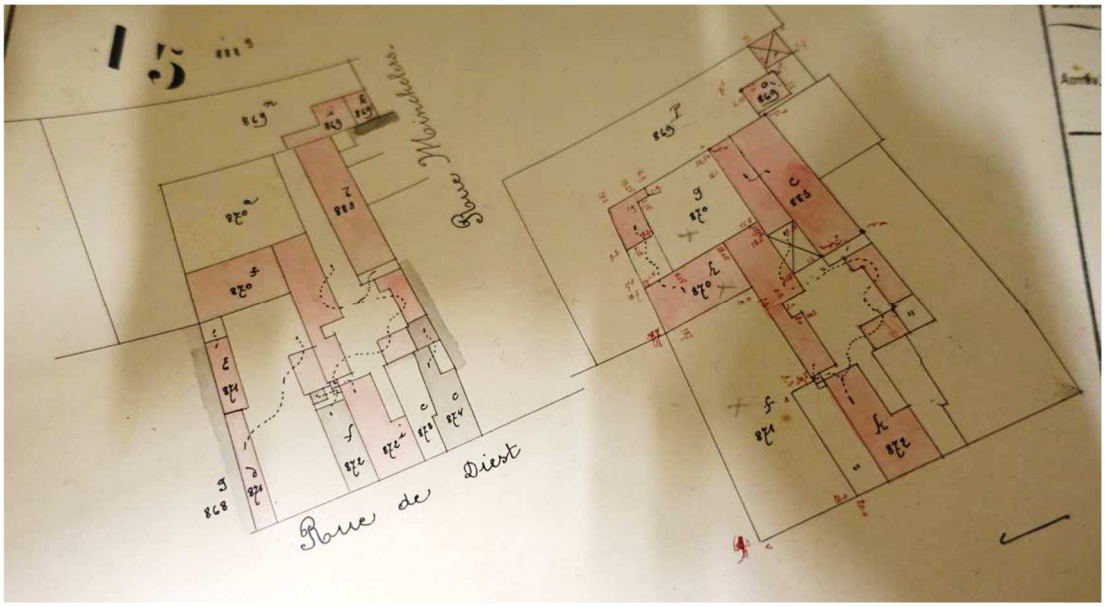
In 1896 wordt op perceel 869h een gebouw opgericht, perceel 869m[25]. Dit gebouw werd in 1902 terug afgebroken[26].

Figuur 30: Mutatieschets uit 1896 met de nieuwe toestand. (KAB, 1896, mutatieschets nr. 17)

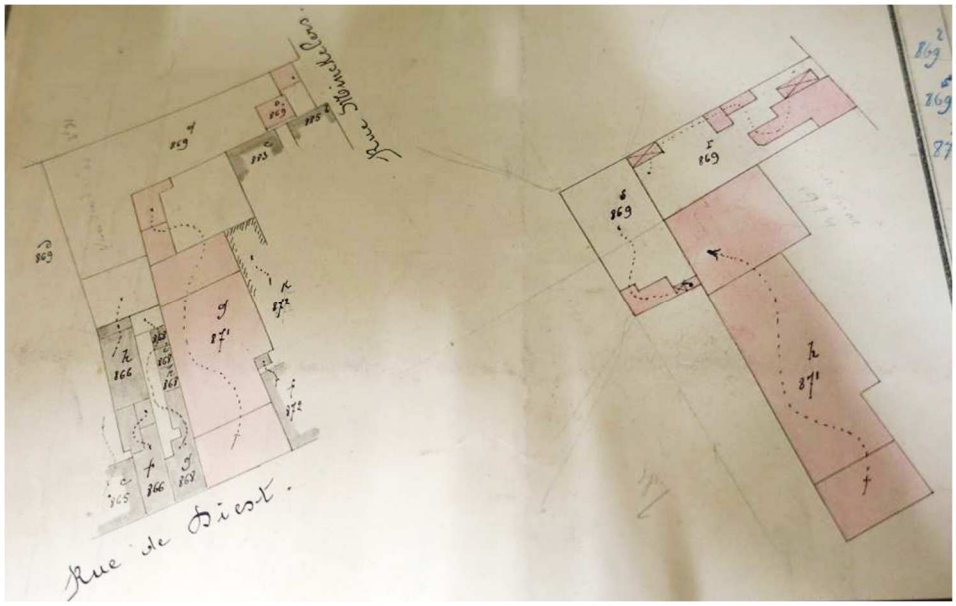
[25] KAB, 1896, mutatieschets nr. 17.
[26] KAB, 1902, mutatieschets nr. 9.

In 1919 gebeuren er enkele perceelswijzigingen. De gebouwen op perceel 871d en 871e worden afgebroken en zo ontstaat perceel 871f die volledig onbebouwd is. Op perceel 870a wordt een gebouw opgericht[27].

Figuur 31: Mutatieschets uit 1919 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1919, mutatieschets nr. 15)

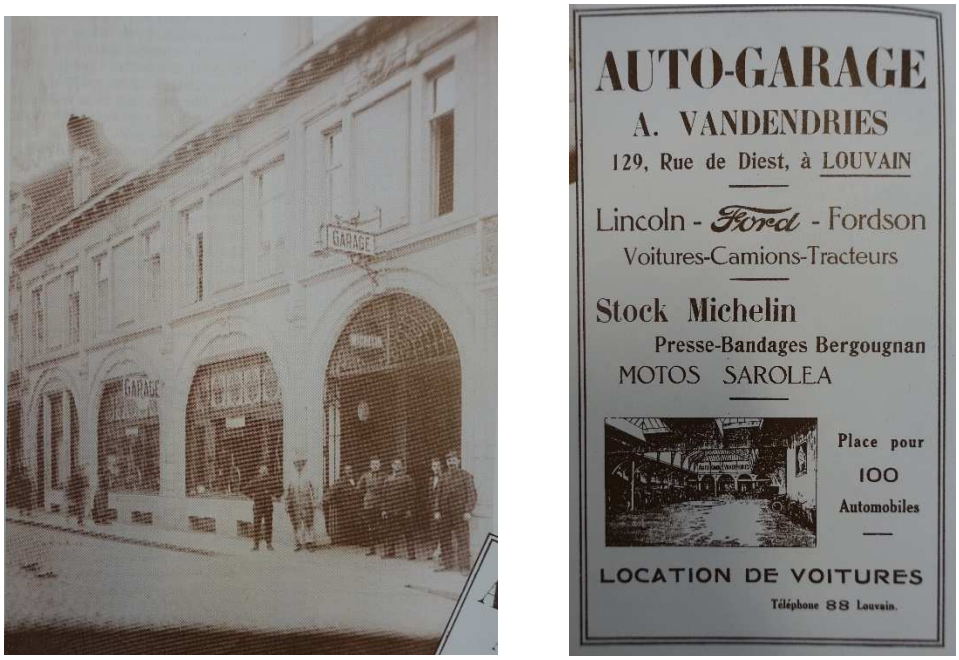
In 1921 wordt perceel 871g volgebouwd en bestaat ze uit drie gebouwen. Vanaf dit moment krijgt ze perceelsnummer 871h. Perceel 869q, met enkel bebouwing aan de Minckelersstraat wordt opgesplitst in percelen 869r en 869s. Ook hier worden nieuwe gebouwen opgericht maar het grootste deel blijft onbebouwd[28].

Figuur 32: Mutatieschets uit 1921 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1921, mutatieschets nr. 13)

[27] KAB, 1919, mutatieschets nr. 15.
[28] KAB, 1921, mutatieschets nr. 13.

De kadastrale leggers werden niet onderzocht maar op basis van de literatuur weten we dat op het perceel na WOI de nieuwe garage Vandendries opgericht werd nadat zijn vorig pand in de Leopold Vanderkelenstraat in de as werd gelegd tijdens de oorlog. Vermoedelijk moeten we de oprichting van deze nieuwe garage tussen 1919 en 1921 situeren. Dit pand had een revolutionaire bouwconstructie met portieken voor meer vrije ruimte voor een grotere draaicirkel van de auto's. Naast de betonportieken bestond dit gebouw ook uit een metalen spantconstructie met volledig beglaasd dakdeel. Bij WOII werd het gebouw getroffen door de bombardementen van de geallieerden. Het dak werd hersteld en de bogen in de gevel werden vervangen door een moderne winkelpui[29].

Figuur 33: Garage Vandendries. (R. Uytterhoeven 1985: fig. 66a-b)

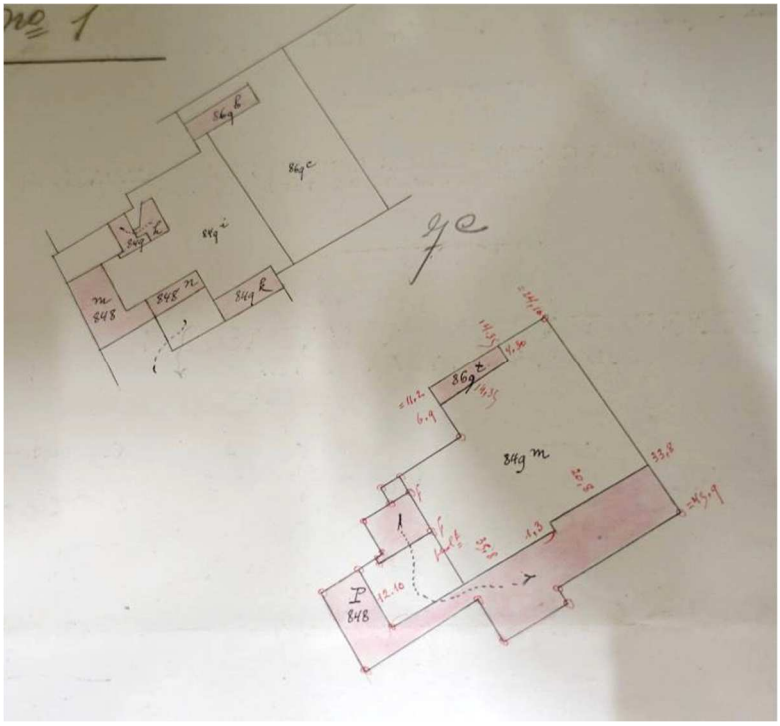
Figuur 34: Foto van de garage. (SAL, fototheek Sprengers, Diestsestraat)

[29] L. Galicia *et al.* 2016: 88; R. Uytterhoeven 1985: fig. 66-68b.

Figuur 35: Interieur van de garage. (SAL, fototheek Sprengers, Diestsestraat)

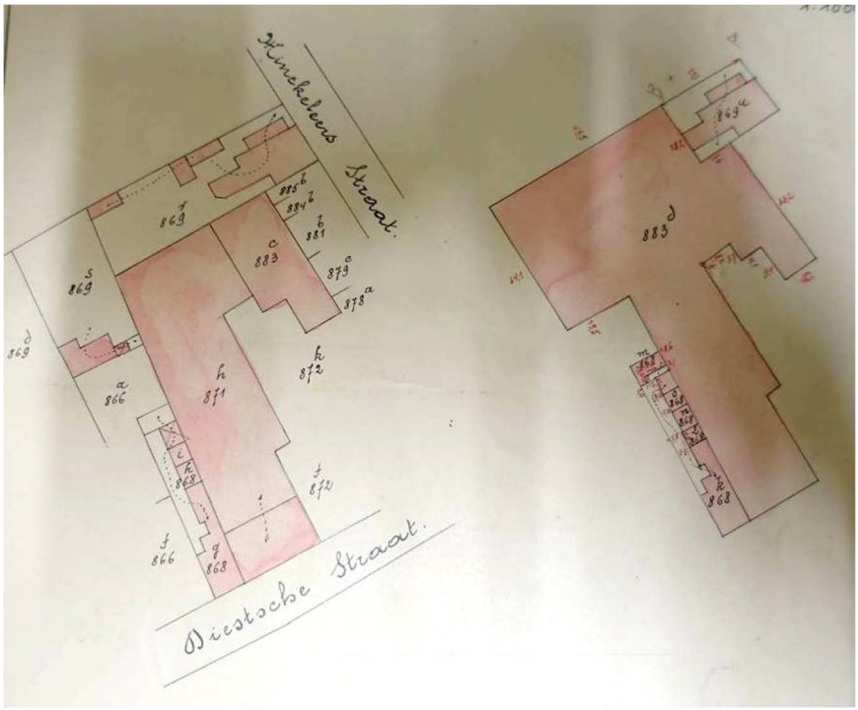
In 1929 werden percelen 849i, 869c en 869b omgevormd tot percelen 849m en 869t[30].

Figuur 36: Mutatieschets uit 1929 met bovenaan de toenmalige toestand en onderaan de nieuwe toestand. (KAB, 1929, mutatieschets nr. 1)

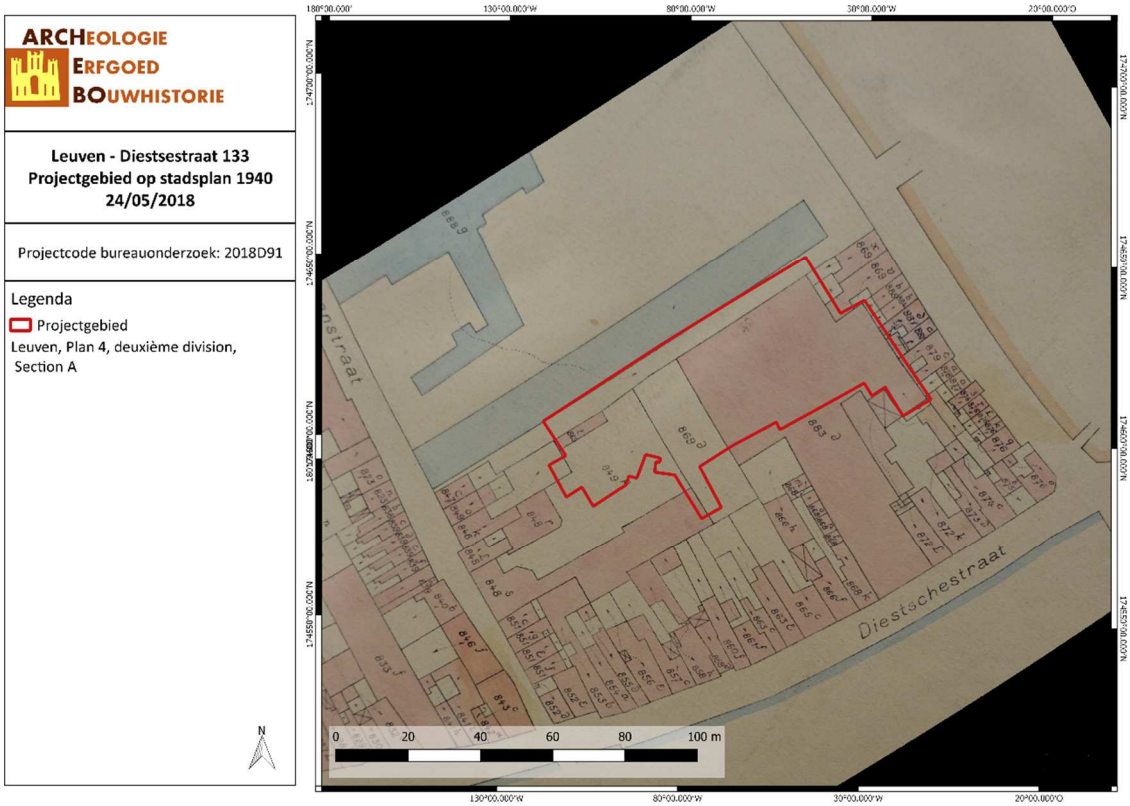
In 1936 werden verschillende percelen (869s, 869r, 871h, 883c) samengevoegd tot perceel 883d waarop een nieuw gebouw kwam te staan[31].

[30] KAB, 1929, mutatieschets nr. 1.
[31] KAB, 1936, mutatieschets nr. 13.

Figuur 37: Mutatieschets uit 1936 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1936, mutatieschets nr. 13)

Hierna ontbreken heel wat mutatieschetsen. Het kadasterplan uit 1940 geeft echter een algemeen beeld van het projectgebied[32]. Hieruit blijkt dat in deze periode weinig veranderde.

LEDI II/18/05/24/17 - Digitale aanmaak

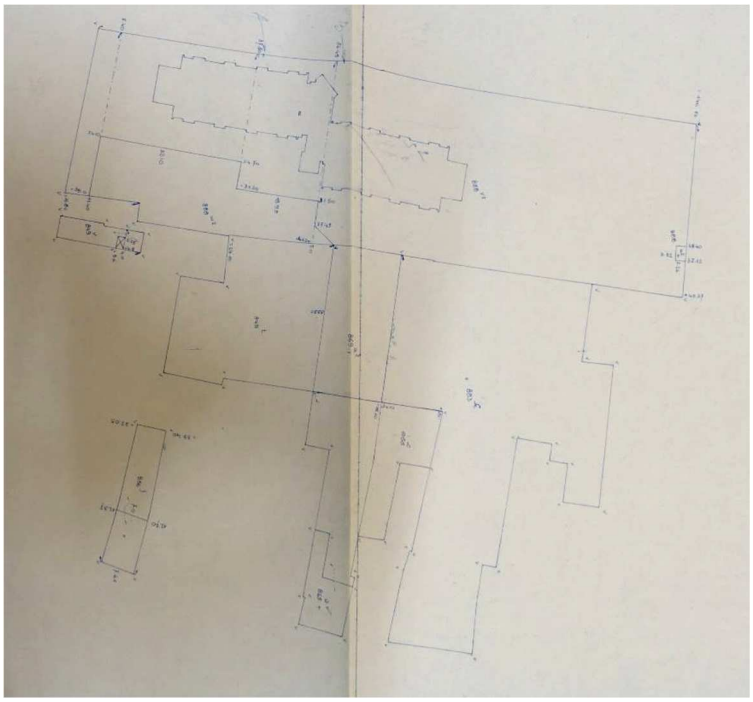
Figuur 38: Aangepast kadasterplan uit 1940. (KAB, aangepast kadasterplan 1940)

[32] KAB, aangepast kadasterplan 1940.

Perceel 883k ontstond in 1975 toen percelen 883g en 883h werden samengevoegd[33].

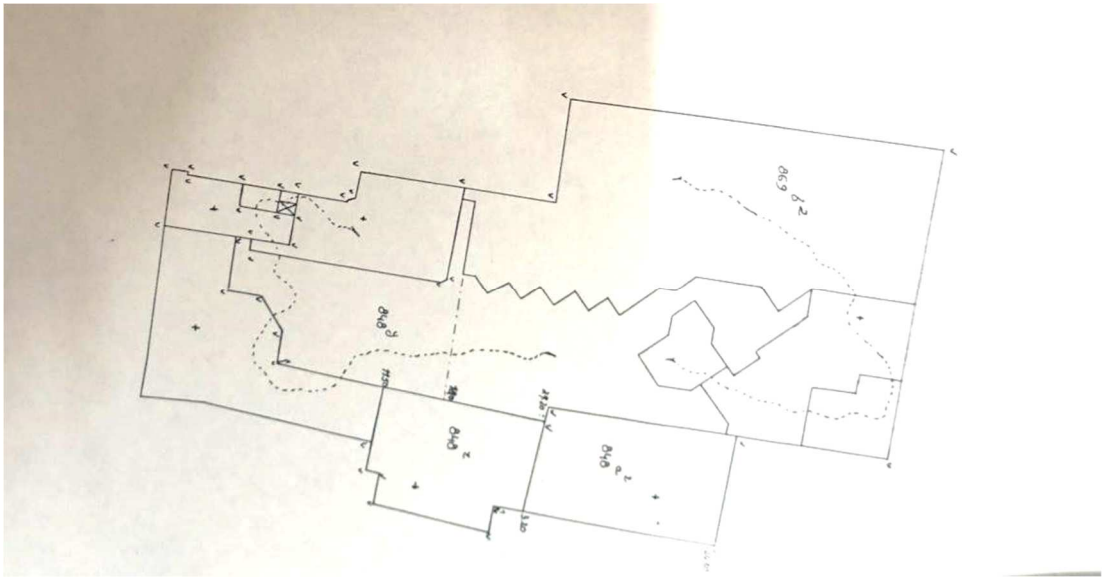
In 1980 werd de garage omgebouwd tot winkelgalerij, het Leuven Shopping Center. Door het inbrengen van een tussenverdieping werd de mooie hoge ruimte met glazen koepel verborgen door een nieuw verlaagd glazen tussenplafond[34].

In 1980 gebeurden enkele veranderingen ter hoogte van perceel 869d en werd een gebouw afgebroken (perceel 869z)[35].

Figuur 39: Mutatieschets met nieuwe toestand in 1980. (KAB, 1980, mutatieschets nr. 9)

In 1982 werden percelen 848t en 869a² omgevormd tot percelen 869b² en 848y[36].

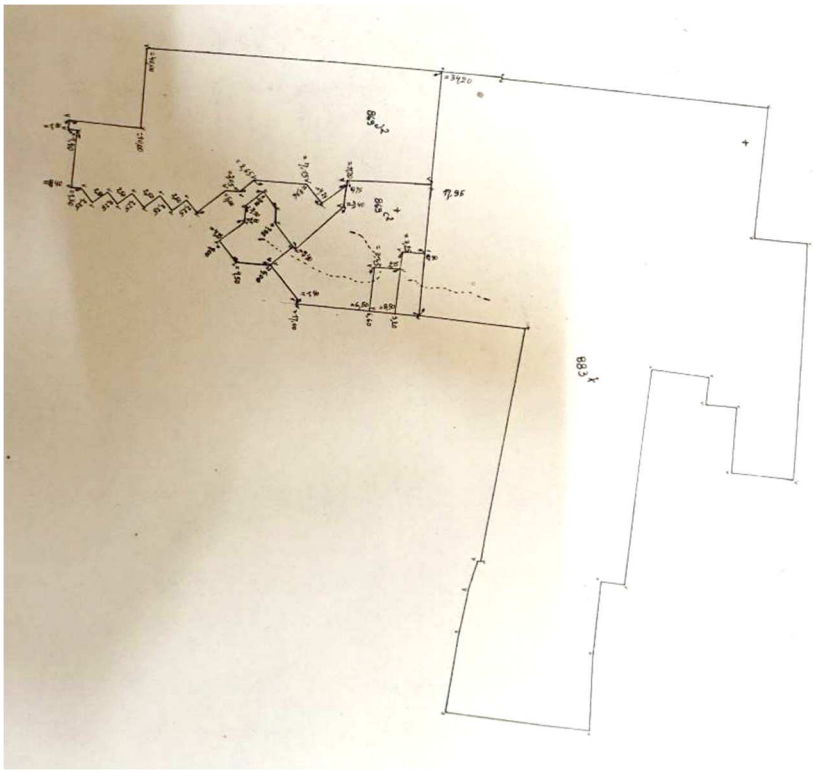

Figuur 40: Mutatieschets uit 1982 met de nieuwe toestand. (KAB, 1982, mutatieschets nr. 24)

[33] KAB, 1975, mutatieschets nr. 26.
[34] L. Galicia *et al.* 2016: 88; R. Uytterhoeven 1985: fig. 66-68b.
[35] KAB, 1980, mutatieschets nr. 9.
[36] KAB, 1982, mutatieschets nr. 24.

Perceel 865f ontstond in 1983 bij het opdelen van perceel 865d in percelen 865e en f[37].

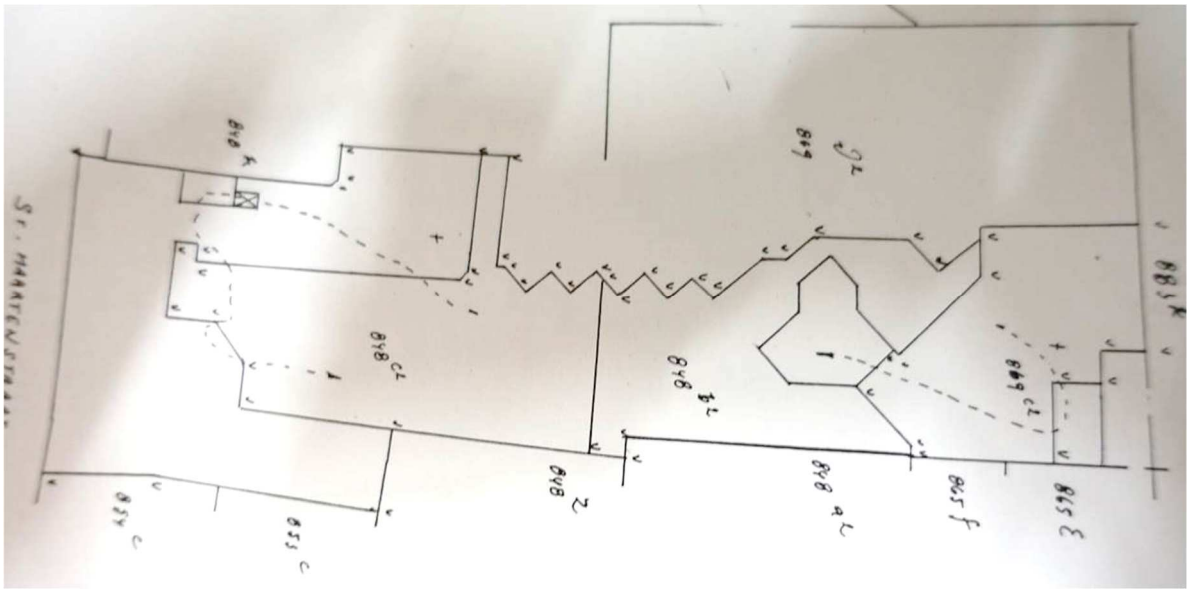
In 1984 werd perceel 869b² opgesplitst in percelen 869c² en 869d² [38].

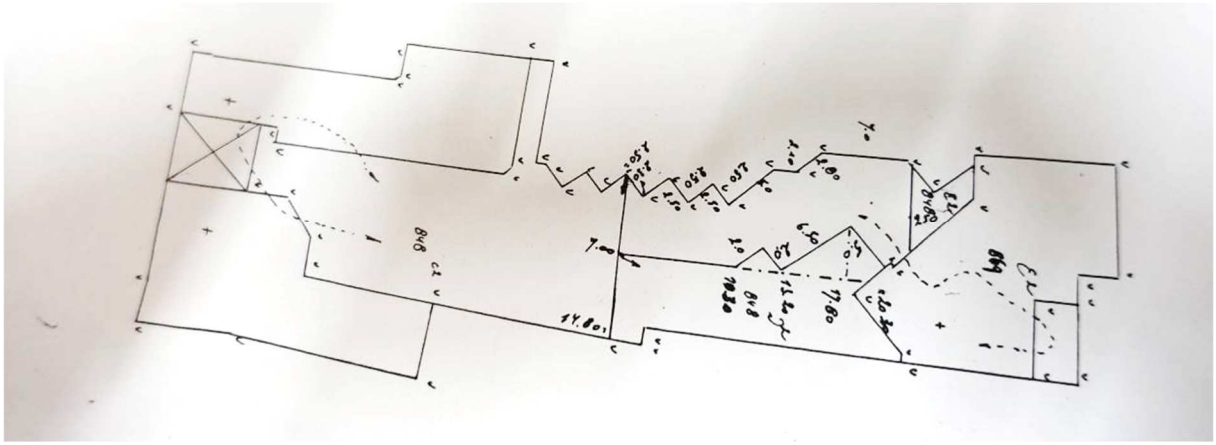
Figuur 41: Nieuwe toestand in 1984. (KAB, 1984, mutatieschets nr. 8)

In 1987 ontstond perceel 848b² uit perceel 848y[39].

In 1992 werden perceel 848b² en 869c² opgedeeld in percelen 869e², 848e² en 848d² [40].

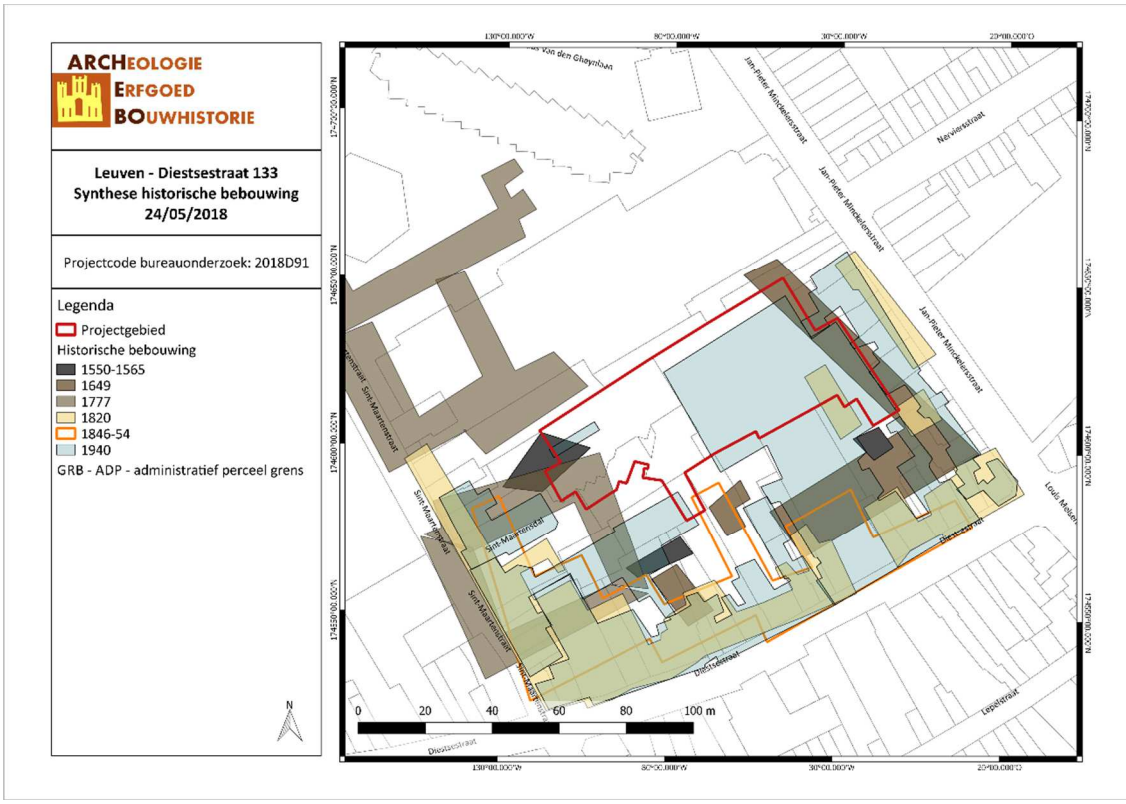

[37] KAB, 1983, mutatieschets nr. 22.
[38] KAB, 1984, mutatieschets nr. 8.
[39] KAB, 1987, mutatieschets nr. 9.
[40] KAB, 1992, mutatieschets nr. 11.

Figuur 42: Mutatieschets uit 1992 met bovenaan toenmalige toestand en onderaan nieuwe toestand. (KAB, 1992, mutatieschets nr. 11)

In 1997 veranderde perceel 848e² naar perceel 848f² [41]. Het uitzicht bleef echter gelijk.

LEDI II/18/05/24/18 - Digitale aanmaak

Figuur 43: Syntheseplan met aanduiding van de historische bebouwing (ARCHEBO bvba, 2018).

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal konden we achterhalen dat het projectgebied zich langs één van de belangrijkste en tevens oudste verkeersaders van de stad Leuven bevindt. Het projectgebied bevond zich net buiten de eerste omwalling (1156-1165), waar zich ter hoogte van de kruising tussen de Vital Decosterstraat en de Diestsestraat een stadspoort bevond. Rond 1360 werd een tweede en veel grotere omwalling gebouwd en kwam het projectgebied binnen de stadsmuren te liggen.

[41] KAB, 1997, mutatieschets nr. 14.

Minstens vanaf het begin van de 15de eeuw moet het projectgebied bebouwd geweest zijn. Vanaf deze periode tot op het einde van de 18de eeuw was de priorij van Sint-Maartensdal – deels – gelegen op het terrein. De gebouwen werden achtereenvolgens gebruikt als kazerne en militair ziekenhuis. De kerk en een gedeelte van het kloostercomplex werden in 1803 gesloopt, waarna de overblijvende delen opnieuw werden ingericht als Cavaleriekazerne (19de eeuw – eerste helft 20ste eeuw). Op hun beurt werden laatstgenoemde gebouwen afgebroken en vervangen door flatgebouwen (1960) en het Leuven Shopping Center (1980).

In de ruimere omgeving zijn er ook archeologische waarden gekend. Het betreft steeds structuren of vondsten uit de volle tot late middeleeuwen.

Op basis van een historische, cartografische/iconografische en archeologische analyse zijn de te verwachten onroerende structuren en roerende elementen voor het projectgebied aan de Diestsestraat de volgende:

- Bewoningsporen/structuren uit de volle tot late middeleeuwen
- Bewoningsporen/structuren uit de nieuwe tijd
- Middeleeuwse of vroegmoderne begraving

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van A.R.T. ARCHITECTEN een bureauonderzoek uitgevoerd. Op het terrein zal de opdrachtgever Leuven Shopping Center herbestemmen, waarbij winkelruimte, studentenhuisvesting en ondergrondse parking voorzien wordt. Dit alles gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief integraal zal verstoord worden.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het bodemarchief slechts ondiep en lokaal verstoord zal zijn en dat de trefkans op archeologische sporen relatief hoog is.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch/iconografisch onderzoek verworven. Het projectgebied bevindt zich langs één van de oudste en tevens belangrijkste verkeersaders van Leuven en lag net buiten de eerste stadsomwalling (1156-1165). Rond het midden van de 14de eeuw werd een tweede omwalling gebouwd en kwam het terrein binnen de stadsmuren te liggen.

Het projectgebied moet minstens vanaf het begin van de 15de eeuw bebouwd geweest zijn. Vanaf deze periode tot op het einde van de 18de was de priorij van Sint-Maartensdal – deels – gelegen op het terrein. Algemeen dient dan ook gesteld te worden dat het projectgebied – daar het zich in het centrum van Leuven bevindt – vanaf de (late) middeleeuwen, een hoge densiteit aan bebouwing heeft gekend.

In de ruimere omgeving van het projectgebied zijn er enkele archeologische waarden bekend. Deze worden steeds in de volle of late middeleeuwen gedateerd. Het betreft onder meer restanten van de eerste stadsomwalling (CAI -locatie 833) en deze van een openbaar gebouw (CAI-locatie 158771).

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Minstens vanaf het begin van de 15de eeuw moet het projectgebied bebouwd geweest zijn. Vanaf deze periode tot op het einde van de 18de eeuw was de priorij van Sint-Maartensdal – deels – gelegen op het terrein. De gebouwen werden achtereenvolgens gebruikt als kazerne en militair ziekenhuis. De kerk en een gedeelte van het kloostercomplex werden in 1803 gesloopt, waarna de overblijvende delen opnieuw werden ingericht als Cavaleriekazerne (19de eeuw – eerste helft 20ste eeuw). Op hun beurt werden laatstgenoemde gebouwen afgebroken en vervangen door flatgebouwen (1960) en het Leuven Shopping Center (1980).

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van een historische, cartografische/iconografische en archeologische analyse zijn de te verwachten onroerende structuren en roerende elementen voor het projectgebied aan de Diestsestraat de volgende:

- Bewoningsporen/structuren uit de volle tot late middeleeuwen
- Bewoningsporen/structuren uit de nieuwe tijd
- Middeleeuwse of vroegmoderne begraving

4. In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?

Momenteel bevindt zich op het terrein Leuven Shopping Center. Dit pand dateert uit het laatste kwart van de 20ste eeuw. Aan de hand van terreinprofiel van de bestaande toestand wordt duidelijk dat het gebouw niet – volledig - onderkelderd is en hierdoor wellicht slechts een ondiepe verstoring zal kennen.

Verder bevindt er zich ook een gebetonneerde bovengrondse parking met 60 parkeerplaatsens langsheen de Sint-Maartenstraat op het terrein. Tot slot zal het terrein allicht ook nog verstoringen kennen door de aanleg van de nutsvoorzieningen van het shoppingcenter.

Hierdoor kunnen we stellen dat het terrein allicht slechts – lokaal – lichte en/of ondiepe verstoringen zal kennen.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

In het plangebied van A.R.T. ARCHITECTEN wordt Leuven Shopping Center herbestemd. De opdrachtgever plant de sloop en heropbouw van een loods, de renovatie van twee bestaande winkelpanden en de herinrichting van de bestaande parking. Ook worden drie fietsenstallingen voorzien. De ingrepen omvatten het gehele projectgebied. De opdrachtgever plant geen kelder in de nieuwe loods. Wel worden er 3 infiltratieputten en een nieuwe riolering voorzien (zie plannen in bijlage). Ter hoogte van de goederenlift worden er diepere fundamenten voorzien dan momenteel. De graafwerken voor de putten en de fundamenten zullen het bodemarchief potentieel verstoren.

De bestaande bebouwing dateert uit het laatste kwart van de 20ste eeuw en is niet volledig onderkelderd. Verder bevindt zich op het terrein ook een gebetonneerde bovengrondse parking met 60 parkeerplaatsen. Allicht kent het terrein ook nog – lichte – verstoringen door de aanleg van de nutsvoorzieningen van het shoppingcenter.

Binnen het projectgebied zelf zijn geen archeologische waarden gekend. In de ruimere omgeving is dit wel het geval. Het betreft naast enkele vondstlocaties van aardewerk ook enkele structuren; de eerste stadsomwalling (CAI-locatie 833) en restanten van een gracht en een openbaar gebouw uit de volle tot late middeleeuwen (CAI-locatie 158771).

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal konden we achterhalen dat het projectgebied zich langs één van de belangrijkste en tevens oudste verkeersaders van de stad Leuven bevindt. Het projectgebied bevond zich net buiten de eerste omwalling (1156-1165), waar zich ter hoogte van de kruising tussen de Vital Decosterstraat en de Diestsestraat een stadspoort bevond. Rond 1360 werd een tweede en veel grotere omwalling gebouwd en kwam het projectgebied binnen de stadsmuren te liggen.

Minstens vanaf het begin van de 15de eeuw moet het projectgebied bebouwd geweest zijn. Vanaf deze periode tot op het einde van de 18de eeuw was de priorij van Sint-Maartensdal – deels – gelegen op het terrein. De gebouwen werden achtereenvolgens gebruikt als kazerne en militair ziekenhuis. De kerk en

een gedeelte van het kloostercomplex werden in 1803 gesloopt, waarna de overblijvende delen opnieuw werden ingericht als Cavaleriekazerne (19de eeuw – eerste helft 20ste eeuw). Op hun beurt werden laatstgenoemde gebouwen afgebroken en vervangen door flatgebouwen (1960) en het Leuven Shopping Center (1980).

Op basis van een historische, cartografische/iconografische en archeologische analyse zijn de te verwachten onroerende structuren en roerende elementen voor het projectgebied onder meer bewoningsporen/structuren uit de volle tot late middeleeuwen of nieuwe tijd en middeleeuwse of vroegmoderne begraving.

Ons advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed luidt dan ook dat er best vooronderzoek met ingreep in de bodem wordt uitgevoerd.

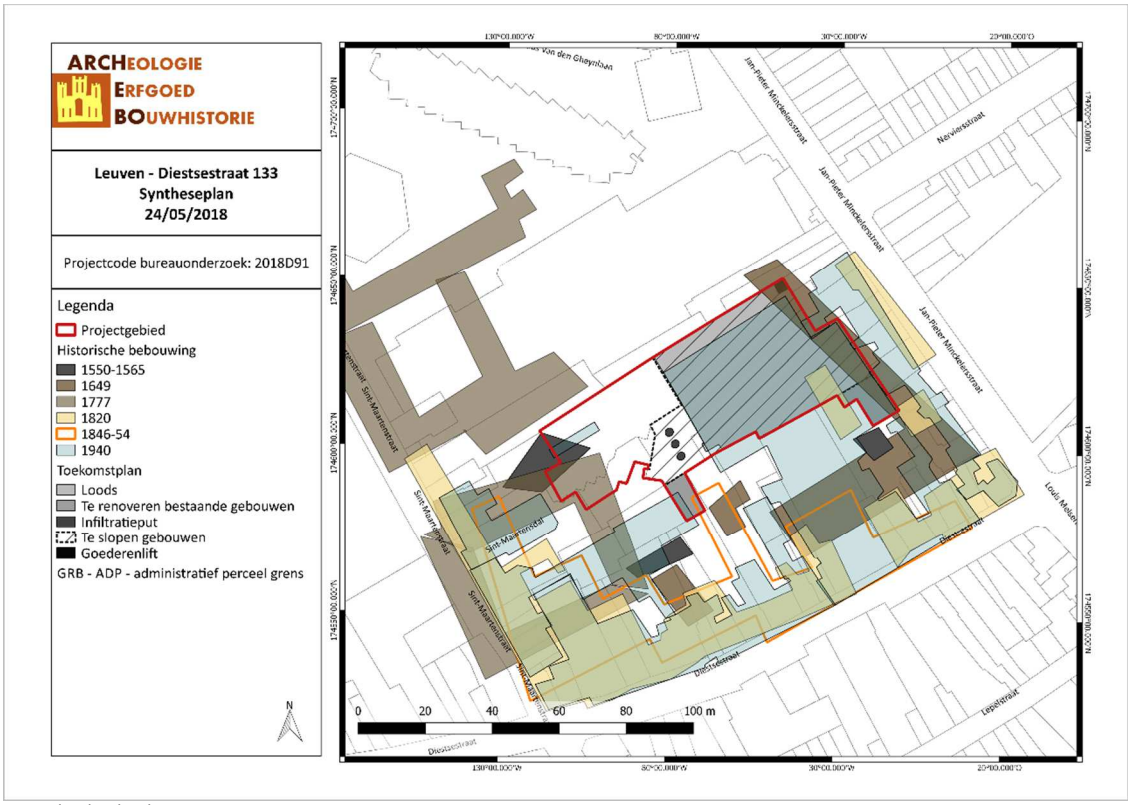
4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

In het plangebied van A.R.T. ARCHITECTEN wordt Leuven Shopping Center herbestemd. De opdrachtgever plant de sloop en heropbouw van een loods, de renovatie van twee bestaande winkelpanden en de herinrichting van de bestaande parking. Ook worden drie fietsenstallingen voorzien. De ingrepen omvatten het gehele projectgebied. De opdrachtgever plant geen kelder in de nieuwe loods. Wel worden er 3 infiltratieputten en een nieuwe riolering voorzien (zie plannen in bijlage). Ter hoogte van de goederenlift worden er diepere fundamenten voorzien dan momenteel. De graafwerken voor de putten en de fundamenten zullen het bodemarchief potentieel verstoren. Het doel van onderhavige archeologienota is het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een eventueel vervolgonderzoek.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Het onderzoek toonde aan dat het plangebied waardevolle archeologische resten zou kunnen bevatten vanaf de middeleeuwen tot de nieuwe tijd. Hierbij handelt het vermoedelijk om bewoningsporen/structuren uit de volle tot late middeleeuwen en/of nieuwe tijd. Aangezien het terrein in deze periode deels ingenomen werd door de priorij van Sint-Maartensdal en deze kloostergemeenschap over een eigen kerk beschikte, kan er mogelijk ook begraving uit de late middeleeuwen tot de nieuwe tijd verwacht worden.

Uit de resultaten van het bureauonderzoek bleek ook dat de bodem in het grootste deel van het plangebied slechts licht en/of ondiep verstoord is. Ons advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed luidt dan ook dat er best vooronderzoek met ingreep in de bodem wordt uitgevoerd.

Onderstaand syntheseplan toont een samenvatting van de geplande werken en de historische bebouwing.

LEDI II/18/05/24/19 - Digitale aanmaak

Figuur 44: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2018).

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren. Dit wordt kort besproken in het ‘Programma van maatregelen’.

5 BIBLIOGRAFIE

Bronnen

Stadsarchief Leuven (SAL)

SAL, primitief kadasterplan 1813.

SAL, aangepast kadasterplan 1850.

SAL, fototheek Sprengers, Diestsestraat.

Kadasterarchief Brussel (KAB)

KAB, primitief kadasterplan 1829.

KAB, aangepast kadasterplan 1940.

KAB, 1837, mutatieschets nr. 5.

KAB, 1839, mutatieschets nr. 6.

KAB, 1839, mutatieschets nr. 9.

KAB, 1846, mutatieschets nr. 48.

KAB, 1851, mutatieschets nr. 14.

KAB, 1855, mutatieschets nr. 39.

KAB, 1856, mutatieschets nr. 50.

KAB, 1863, mutatieschets nr. 26.

KAB, 1872, mutatieschets nr. 10.

KAB, 1882, mutatieschets nr. 21.

KAB, 1882, mutatieschets nr. 22.

KAB, 1886, mutatieschets nr. 9.

KAB, 1896, mutatieschets nr. 17.

KAB, 1901, mutatieschets nr. 36.

KAB, 1902, mutatieschets nr. 9.

KAB, 1913, mutatieschets nr. 12.

KAB, 1919, mutatieschets nr. 15.

KAB, 1921, mutatieschets nr. 13.

KAB, 1929, mutatieschets nr. 1.

KAB, 1930, mutatieschets nr. 21.

KAB, 1932, mutatieschets nr. 13.

KAB, 1936, mutatieschets nr. 13.

KAB, 1975, mutatieschets nr. 23.

KAB, 1975, mutatieschets nr. 26.

KAB, 1980, mutatieschets nr. 9.

KAB, 1982, mutatieschets nr. 24.

KAB, 1983, mutatieschets nr. 22.

KAB, 1984, mutatieschets nr. 8.

KAB, 1987, mutatieschets nr. 9.

KAB, 1992, mutatieschets nr. 11.

KAB, 1997, mutatieschets nr. 14.

Publicaties

L. Galicia *et al.* (2016) *Leuven historisch, een wandeling in de tijd. Diestsestraat*, Leuven.

A. Meulemans (2004) *Huizen en straten van het Oude Leuven. Deel I: Patrimonium*, Leuven.

A. Meulemans (2004) *Huizen en straten van het Oude Leuven. Deel II: Atlas en registers*, Leuven.

R. Uytterhoeven (1985) *Leuven Weleer 1. Langs bekende handelsstraten naar Sinte-Geertrui en Tempelhof*, Leuven.

Online bronnen

Bodemkaart Vlaanderen, https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/bodemloketten.html/.

Centrale Archeologische Inventaris (CAI), https://cai.onroerenderfgoed.be/.

Europeana, https://www.europeana.eu/.

Geopunt Vlaanderen, http://www.geopunt.be/.

Inventaris van het Onroerend Erfgoed, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI), http://www.ngi.be/topomapviewer/public/.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen....4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018) .6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018)....6
Figuur 4: Snede A-A van de bestaande toestand, detail lift (A.R.A. ARCHITECTEN, 2018)....8
Figuur 5: Snede A-A van de bestaande toestand (A.R.A. ARCHITECTEN, 2018)....8
Figuur 6: Snede A-A van de nieuwe toestand (A.R.A. ARCHITECTEN, 2018)....9
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018)....9
Figuur 8: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2018).....10
Figuur 9: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018).....11
Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2018).....11
Figuur 11: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2018).....11
Figuur 12: Leuven aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2018)....12
Figuur 13: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2018).....13
Figuur 14: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2018).....13
Figuur 15: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2018)....14
Figuur 16: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2018). 15
Figuur 17: Proefputtenonderzoek, vlak 1 (Acke & Bracke, 2017) 16
Figuur 18: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2018) 17
Figuur 19: Situering van het projectgebied op de kaart van Jacob Van Deventer (KBR, 2018).....22
Figuur 20: Kaart van Andries Pauli uit 1635 met situering van het projectgebied in groen (KBR, 2018)...23
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart (Geopunt, 2018). 24
Figuur 22: Situering van het projectgebied op de Vandermaelenkaart (Geopunt, 2016).....24
Figuur 23: Enkele oude postkaarten van de Sint-Maartens kazerne te Leuven.....25
Figuur 24: Kopergravure van de priorij van Sint-Maartensdal (M Leuven, 2016).....25
Figuur 25: Plan met aanduiding van de oude huizen. (A. Meulemans 2014: plan 19)....26
Figuur 26: Plan Paumier-Duverger, 1820. (S.A.L.) 27
Figuur 27: Mutatieschets uit 1839 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1839, mutatieschets nr. 9) 28
Figuur 28: Mutatieschets uit 1839 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1839, mutatieschets nr. 9) 28
Figuur 29: Mutatieschets uit 1855 met de nieuwe toestand. (KAB, 1855, mutatieschets nr. 39) 29
Figuur 30: Mutatieschets uit 1896 met de nieuwe toestand. (KAB, 1896, mutatieschets nr. 17) 29
Figuur 31: Mutatieschets uit 1919 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1919, mutatieschets nr. 15) 30
Figuur 32: Mutatieschets uit 1921 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1921, mutatieschets nr. 13) 30
Figuur 33: Garage Vandendries. (R. Uytterhoeven 1985: fig. 66a-b) 31
Figuur 34: Foto van de garage. (SAL, fototheek Sprengers, Diestsestraat) 31
Figuur 35: Interieur van de garage. (SAL, fototheek Sprengers, Diestsestraat) 32
Figuur 36: Mutatieschets uit 1929 met bovenaan de toenmalige toestand en onderaan de nieuwe toestand. (KAB, 1929, mutatieschets nr. 1).....32
Figuur 37: Mutatieschets uit 1936 met links de toenmalige toestand en rechts de nieuwe toestand. (KAB, 1936, mutatieschets nr. 13) 33
Figuur 38: Aangepast kadasterplan uit 1940. (KAB, aangepast kadasterplan 1940).....33
Figuur 39: Mutatieschets met nieuwe toestand in 1980. (KAB, 1980, mutatieschets nr. 9).....34
Figuur 40: Mutatieschets uit 1982 met de nieuwe toestand. (KAB, 1982, mutatieschets nr. 24) 34
Figuur 41: Nieuwe toestand in 1984. (KAB, 1984, mutatieschets nr. 8).....35

Figuur 42: Mutatieschets uit 1992 met bovenaan toenmalige toestand en onderaan nieuwe toestand. (KAB, 1992, mutatieschets nr. 11) 36
Figuur 43: Syntheseplan met aanduiding van de historische bebouwing (ARCHEBO bvba, 2018). 36
Figuur 44: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2018). 41

7 PLANNENLIJST

LEDI II/18/05/24/1 - Digitale aanmaak 6
LEDI II/18/05/24/2 - Digitale aanmaak 6
LEDI II/18/05/24/3 - Digitale aanmaak 9
LEDI II/18/05/24/4 - Digitale aanmaak 10
LEDI II/18/05/24/5 - Digitale aanmaak 11
LEDI II/18/05/24/6 - Digitale aanmaak 12
LEDI II/18/05/24/7 - Digitale aanmaak 13
LEDI II/18/05/24/8 - Digitale aanmaak 13
LEDI II/18/05/24/9 - Digitale aanmaak 14
LEDI II/18/05/24/10 - Digitale aanmaak 15
LEDI II/18/05/24/11 - Digitale aanmaak 17
LEDI II/18/05/24/12 - Digitale aanmaak 22
LEDI II/18/05/24/13 - Digitale aanmaak 23
LEDI II/18/05/24/14 - Digitale aanmaak 24
LEDI II/18/05/24/15 - Digitale aanmaak 24
LEDI II/18/05/24/16 - Digitale aanmaak 27
LEDI II/18/05/24/17 - Digitale aanmaak 33
LEDI II/18/05/24/18 - Digitale aanmaak 36
LEDI II/18/05/24/19 - Digitale aanmaak 41

8 BIJLAGEN